

תשורה

משמחת הנישואין

של הת' ישראל ארוה לייב ושטערנא שרה שיחיו

ון פראך

אור לי"ד אדר ראשון

פורים קטן ה'תשפ"ד

תשורה

משמחת הנישואין

של התי ישראל אריה לייב ושטערנא שרה שיחיו

ון פראך

אור לי"ד אדר ראשון

פורים קטן ה'תשפ"ד

פתח דבר

אנו מודים לד' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו החתן התמים ישראל אריה לייב שיחי' עב"ג הכלה מרת שטערנא שרה תחי'.

התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידינו ומכרינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך את צאצאינו שיחיו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בתור הבעת תודה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו מוגשת בזה 'תשורה' מיוסד על הנהגתו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע שחילק 'תשורה' בחתונת הרבי.

קובץ זה הינו לקט רשימות מהתוועדויותיו של הרה"ח הרה"ת הרב יוסף שיחי' קליין, משפיע בשיבת תו"ת נייאק, ניו יארק, כפי שנרשמו ונערכו על ידי החתן שיחי'.¹

שיעוריו והתוועדויותיו של ר' יוסף ידועים כספוגים בתוכן חסידי עשיר ופנימי הנוגע לדורנו, 'דור השביעי', ותודתנו נתונה לו בזה על הסכמתו להעלותם עלי כתב.

וזאת למודעי, שבנוסף לכך שכידוע "אינה דומה שמיעת דברי מוסר לראיה וקריאה בספרים", הרי שבנדון דין אף כתיבת ועריכת התוכן נעשתה "לפי דרכו ודעתו" של הכותב ו"לפי השגת ותפיסת שכלו באשר הוא שם", ועל כן, יש להתייחס לכל המובא בקובץ כאל 'רשימת הכותב' בלבד ותו לא.

ויהי רצון שקובץ זה יוסיף חיות ו'קאך' בהתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשי"ד ובלמוד תורתו, שעל ידי זה "קא אתי מר דא מלכא משיחא", ונוכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית, "שמחת עולם על ראשם", בהתגלותו של משיח צדקינו בקרוב ממש, ונוכה זעה"ן זיך מיט'ן רבי'ן דא למטה מעשרה טפחים תיכף ומיד.

משפחת ניאזוב

משפחת ון פראך

¹ (אמנם החתן לא למד בשיבתו של ר' יוסף, אבל נכח בכמה מהתוועדויותיו, ו(כרבים אחרים) נוהג להקשיב לתכנים המוקלטים של הרב המצויים ב'דרייב' "קול יוסף" ועוד. את רשימת ההקלטות שעל פיהם נרשמו התכנים שבקובץ ניתן למצוא בכתובת: <https://bit.ly/m/TeshuraVP>)

הערת עריכה: כאשר הדברים מובאים בגוף הטקסט או בהערות, הרי שאלו בכללות דברי ר' יוסף, בעוד שהערות והוספות העורך (ציון מראי מקומות וכיו"ב) הובאו בסוגריים מרובעות.

הערות יתקבלו בברכה: leibelvp@gmail.com

- 5..... להיות אצל הרבי
להיות אצל הרבי - זה שבת | שבת הזמן להתרום | " אהללה את השם בחיי" - תנועה של 'בלי גבול' | בית דינו של הרי"ף | "כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד" | המקום עבור הצרכים הגשמיים והרוחניים | 'כוונה העליונה' - לקבל את השפה של הרבי | להיות מחובר למעיין
- 29..... לימוד חסידות בשופי
"הביא עצמו במי הדעת הטהור" | מה לוקחים מהשהות אצל הרבי? | "גאר ווי אמאל" | לימוד חסידות כמטרה בפני עצמה | לימוד חסידות בשופי - ההכנה לימות המשיח
- 37..... "לבחורים יש את המקור" - התורה של הרבי
"הם כבר רואים את המקור" | לא לרמות את עצמך | ווייקען זיך אין דברי הרב | המענה לטענת ליצני הדור
- 41..... עבודה פנימית
שלושת התכונות של חסיד | חסידות זה חיות | הטעמים לעשיית מצווה | השגחה פרטית היא בפרט עצמו | "כל יומא ויומא עביד עבדתיה" | "עכשיו לא קיים המטוס" | ההבדל בין עסקן לשליח | 'אמונה' כמטרה בפני עצמה | חינוך חסידי בלימוד תורה | 'חורף חם' | חיות פנימית בחנוכה
- 53..... הספק שעמלק מטיל בעבודתו של היהודי
הרקע לאמירת מאמר 'זכור עטר'ת' | עמלק ה'רגיל': ספק באלוקות | עמלק בזכור תקמ"ז: ספק ביהודי | עמלק תוקף את העצם שלמעלה משכל | "כי אתה אבינו" - העצם של היהודי

להיות אצל הרבי

* * *

התוועדות מוצאי צום גדליה עם תלמידי התמימים בחצרות קודשנו
תשרי תשפ"ד

* * *

להיות אצל הרבי - זה שבת | שבת הזמן להתרומם | "אהללה את השם בחיי"
- תנועה של 'בלי גבול' | בית דינו של הרי"ף | "כשם שאין בלבך אלא אחד,
כך אין בלבנו אלא אחד" | המקום עבור הצרכים הגשמיים והרוחניים | 'כוונה
העליונה' - לקבל את השפה של הרבי | להיות מחובר למעיין

להיות אצל הרבי - זה שבת

כשיו"ט של ראש-השנה חל בשבת, זה נקרא בשפה של הרבי 'א שבת'דיקע יאר'. בכלל בחסידות יש הרבה מובנים והיבטים על ראש-השנה, אבל לר"ה שחל בשבת יש הדגשה מיוחדת, כל השלמת הדרוש של תרס"ו מגיע לבסוף לבאר את נקודה הזו. וגם הרבי עסק בזה הרבה.

בין הדברים שהרבי אמר על שנה שבה ראש השנה חל בשבת, הרבי אמר שאם הראש הוא שבת'דיק, אז כל השנה צריכה להיות 'א שבת'דיקע יאר'.

כדי להבין את משמעות הדברים, יש להקדים מהו 'שבת'.

הרבי סיפר כמה פעמים,² לעיתים באריכות ולעיתים בקיצור, שהיה יהודי בשם ר' שלמה (שם משפחתו אינו ידוע), שהיה גר בלעמבערג ונסע בשנת תרח"ץ לבקר את הפרידיקער רבי באטווצק. כאשר הוא הגיע, הוא ביקש מהרבי שיגיד חסידות (זה היה באמצע השבוע, ביום חול) והרבי השיב לו שדא"ח אומרים בשבת. ענה על כך ר' שלמה: "היינט איז בא מיר שבת. ווען א חסיד קומט צום רבי'ן איז דאן בא עם שבת" ("אצלי היום שבת, [כי] כשחסיד מגיע לרבי זה שבת"). אז הפרידיקער רבי ענה לו שהוא רואה בזה השגחה פרטית כי היום הוא קיבל מכתב, ובין הדברים היה כתוב שם פתגם בשם אחד מהרביים, "וואס חסידים זאגן זיינען זיי גערעכט" ("מה שחסידים אומרים זה נכון"), וממילא הרבי חזר את המאמר במיוחד בשבילו.³

הרבי דיבר על העניין הזה כמה פעמים - הפעם הראשונה הייתה בפארברענגען הידוע של אחרון של פסח תש"י, מההתוועדויות הראשונים אחרי י' שבט - שכשחסיד מגיע לרבי זה שבת. בהזדמנות הזו הרבי דיבר בהתרגשות על החיבור עם הרבי גם אחרי ההסתלקות, שכשם שרבינו הקדוש הגיע ועשה קידוש בשבת אחרי ההסתלקות, כך גם החסיד יכול להתחבר עם הרבי גם אחרי י' שבט, וזו המשמעות של שבת - החיבור של החסיד עם הרבי.

בתשי"ג הרבי דיבר על הסיפור הזה באריכות, והסביר שהמושג 'אורח', ו'שבת' זה היינו-הך. בלי להיכנס לדוגמאות מהגמרות השונות שהרבי הביא בעניין, בפשטות, לאורח יש את אותן התכונות כמו שבת. כי מה זה אורח? אורח מגיע ו"כל מלאכתו עשויה", הוא לא דואג משום דבר, הוא נמצא בשולחן של המארח ומארחים אותו. אותו הדבר, אומר הרבי, זה שבת. התנועה הנפשית של שבת היא "שכל מלאכתך עשויה". וכך הוא גם כשחסיד מגיע לרבי - עליו לדעת שהוא מגיע להתארח בשולחן של הרבי. והשולחן של הרבי זה שבת.

² יש את זה כבר מלפני הנשיאות, ב'רשימות'. ובמהלך השנים, בהתוועדויות שונות הרבי חזר על הסיפור כמה פעמים, לפעמים באריכות ולפעמים בקיצור.

³ בספר המאמרים של שנת תרח"ץ המאמר 'אתה ברחמך הרבים' מופיע פעמיים (בשבת מקץ-חנוכה ואז שוב במהלך השבוע) ובכדי להסביר את פשר הדברים הובא שם בהערה הסיפור הנ"ל.

אמנם לכל אחד יש העניינים האישיים שלו, ואת חייו הפרטיים, החברותא שלו, החברי חדר, המקום שלו בישיבה וכו' – אך יש שאתה מגיע להיות בשולחן של הרבי.

אז הרבי אומר שהשנה, זה 'א שבת'דיקע יאר'. אז במידה מסוימת זה זמן מסוגל להיות אצל הרבי, זה זמן מתאים להיות 'שבת'דיק'.

שבת הזמן להתרומם

בכלל אצל הרבי, המושג של שבת תופס מקום גדול מאוד. יש הרי תמיד את שני החלקים של הפארברענגען: בחלק השני הרבי מסביר ומבאר עניינים וסוגיות ברש"י, ברמב"ם, בתורת ר' לויק, בפרקי אבות וכו', ובחלק הראשון שלפני המאמר (או מאמר כעין שיחה), שהוא יותר בסגנון של התוועדות, בדרך כלל הרבי מתחיל עם המעלה של היום והזמן, היכן אנחנו נמצאים, וכמעט תמיד נכנס שם שבת. אם היו לומדים ופשוט לוקחים את הרבי ברצינות... יש הרי ריבוי 'קנייטש' ו'נייע וערטער' שהרבי מסביר ומגדיר מה זה שבת ("מקדשא וקיימא", ו"מיניה מתברכין כולא יומין", ו"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" ועוד). וכמעט תמיד יש שם 'ווארט' חדש, ואופן נוסף שבו הרבי מבאר את המשמעות של שבת. המושג של שבת אצל הרבי זה משהו אחר...

הרי ידוע שכשהרבי התוועד בשבת אז בפשטות היו לזה הגבלות מסוימות. דבר ראשון, מה שאבד בגלל זה, יש גבול כמה ה'חוזרים' יכולים לזכור. וחוץ מזה הגישה הייתה מוגבלת, הרי כמה אנשים כבר היו פה בשבת... ומובן שכאשר אפשר להקליט או אפשר לשלוח את השיחות לכל העולם. ובהתוועדויות בימות החול, כשהיה שידור, באמת זה היה באין-ערוך. אז בפשטות, ב'דעת תחתון', הפארברענגען בימות החול, בשבילנו ה'מקבלים', זה הרבה יותר קל.

באמת אחרי תשל"ח, כשהרבי התחיל להתוועד במוצאי שבת, זו הייתה בשורה גדולה. ובפשטות, גם בשבילנו (אחרי ג' תמוז), מי שרוצה לקבל קצת טעימה מאיך נשמע שבת'דיקע פארברענגען, אם מקשיבים לקלטות של תשל"ט, שומעים את הסגנון, זה באמת בסגנון אחר מההתוועדויות בימות החול.

ומבחינת הרופאים – כך היה אמור להיות הסדר, שככה זה ימשיך, אבל כל הזמן הרבי רצה לחזור ולהתוועד בשבת, והיה במתח תמידי על כך עם הרופאים. היה פעם שהרבי אמר לר' לייבל גרונר, "זיי פארשטייען נישט וואס ביי מיר איז שבת... ("הם לא מבינים מה זה שבת בשבילי"). הרבי כל-כך רצה שהפארברענגען יהיה בשבת דווקא.

ומה באמת הקשר בין התוועדות לשבת? בכמה הזדמנויות, למשל בשבת פרשת נח תשמ"ג, הרבי דיבר על כך ששבת זה 'עולם האחדות', וגם פארברענגען זה עניין של אחדות. הרבי דיבר אז ב'שפה' של פרשת נח, שזה כמו להיכנס לתיבה, שהרי איך כל החיות והבהמות וכו' יכלו להיות במקום אחד? הרי זה 'וגר זאב עם כבש' כפשוטו למשך שנה שלימה, ממש טעימה מימות המשיח... הסביר הרבי, שזה הכח של התיבה. תיבת נח זה עולם אחר, עולם של אחדות. וזה העולם של שבת.

בימות החול קשה להתוועד, שהרי, איך יכולים שני אנשים שונים לשבת בשולחן אחד, לתקשר, להתחבר ולהתוועד יחדיו (הרי לכל אחד יש את הציור של הנפש הבהמית שלו, אז איך זה עובד שכל ה'חיות' וה'בהמות' מצליחות להיות יחד בתיבה)? אבל בשבת – זה עובד (כי שבת זה 'עולם האחדות' כנ"ל)⁴.

אז זה התוכן של שבת. אבל מה הרבי בעצם רוצה פה? לחסיד מותר שיהיה לו 'חוש', להתחבר ולהרגיש לאן הרבי הולך, לאן הרבי לוקח אותנו, אז מה אנחנו רוצים עם ה'שבת' הזו...?

אז, דבר ראשון, שבת באמת צריך להיות 'שבת' דייק'. היו כל כך הרבה פעמים שהרבי דיבר על זה, היה פעם בשנת תשמ"ח שהרבי דיבר חזק מאוד על 'עבודת התפילה', שכל אחד צריך לעשות חשבון נפש, מתי הפעם האחרונה שהוא התבונן לפני התפילה, והתפלל, והרבי הוסיף "ובמייוחד בשבת!". זו השפה הרגילה, שבשבת הציפיות מלכתחילה הן אחרות.⁵ אז זה דבר ראשון, שבת צריך להיראות כמו שבת.

ישנו סיפור שהרבי סיפור בהתוועדות,⁶ על המשפיע ר' מיכאל דער אלטער, שפעם ראה את אחד האורחים שהגיעו לליובאוויטש מה'קאלאניעס' (מושבות של יהודים עובדי אדמה) מחפש מברשת לצחצח את הנעליים בערב שבת אחר חצות. ר' מיכאל שאל אותו "מה העבודה הזאת לכם?", ואותו יהודי השיב שהוא רוצה לצחצח את הנעלים לכבוד שבת... ענה לו ר' מיכאל: "כאן מצחצחים את הראש, ולא את הנעליים!" ("דא פוצט מען די קאפ, ניט די שיך")...!

ולכאורה, מה הפריע לר' מיכאל? הרי לצחצח את הנעליים לכבוד שבת זה מתאים וראוי על פי הלכה? אלא, מובן שישנם דרגות שונות בהכנה לשבת, ור' מיכאל, שהיה לו 'חוש' מסוים במה

⁴ ובלשון הקבלה זה "עולם המחשבה", שזה עולם של אחדות.

⁵ כלומר, גם לגבי ימות החול צריך לעשות חשבון אם התפילה היא כדבעי, אבל יש אנשים שאפילו בנוגע לשבת הם צריכים לעשות חשבון אם הם מתפללים באריכות.

⁶ ישנם הרבה סיפורים, עניינים שהרבי שמע ורשם, למשל ב'רשימות', שהרבי לא דיבר ולא התוועד עליהם. ולעומת זאת, ישנם סיפורים או אמרות מסוימות שהרבי התוועד איתם, ומובן שיש לזה משמעות מיוחדת.

זה שבת באמת, היה קשה לו לראות את המצב שבו עיקר ההכנה לשבת מסתכמת בצחצוח הנעליים...

וכפי שמצינו ביחס למן (שכידוע, עניין המן שייך לשבת),⁷ שאחת מהתכונות של המן היה שהיה אפשר לטעום בו את כל הטעמים, בהתאם לבחירתו של האדם. וכמו כן לגבי שבת, יש דרגות רבות בכבוד ועונג שבת. יש מי שעונג שבת שלו הוא מצד האכילה, או ב'דברים בטלים', ויש גם "שינה בשבת תענוג". אבל בא נתאר לעצמנו מישוהו שיושב ואוכל את המן, וביכולתו לבחור כל טעם שבעולם, ובמקום לחוות 'בשר שמן ויין ישן', הוא מחליט לכוון במחשבתו לכריך טונה... אין בעיה, זה פשוט חבל. כך גם ביחס לשבת, אפשר, ויש לזה מקום גם בהלכה, שההכנה לשבת תסתכם בצחצוח הנעליים, ועונג שבת יהיה בשינה וטיול, אבל כמה חבל, למה לבחור ב'כריך טונה' כשאפשר שתהיה שבת טעימה באמת, שבת לה'... "ראו כי ה' נתן לכם את השבת".⁸

זאת אומרת, במילים פשוטות, ששבת זה זמן להתרומם, ללמוד ולחשוב חסידות.

נחזור לענייננו, שהשהייה כאן היא שבת. אם הרבי אומר שכשחסיד נמצא אצל הרבי – בשבילו זה שבת, זה אומר במילים פשוטות, שכשנמצאים כאן חודש תשרי שלם, זה 'שבת אריכתא'. צריכה להיות 'שבת' דיקע תנועה'.

בפשטות, דבר ראשון, צריך להתרומם ולחיות בתנועה שאין עוד דברים ועיסוקים אחרים... יש דברים שנומלי לדבר עליהם ושטבעי להתעסק איתם, אבל "שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול", יש זמן שנמצאים אצל הרבי, שזה שבת'דיק. מתעסקים בחסידות, לומדים 'נגלה' ומתרוממים קצת, מדברים קצת בשפה אחרת, 'המקום גרמא'. לא צריך להיות חסיד גדול בשביל לקחת את הרבי ברצינות פשוט... אם הרבי חוזר ואומר את זה, אז יש פה איזו דרישה. אז דבר ראשון צריך לאחל לעצמנו שנתקרב למושגים ולציפיות של הרבי...

"אהללה את השם בחיי" - תנועה של 'בלי גבול'

מה זה באמת אומר שבליובאוויטש "בשבת - פוצט מען די קאפ", שלא מצחצחים את הנעליים אלא את הראש, כי זה שבת?

⁷ [ראה לקו"ש חט"ז בשלח, שיחה ג'].

⁸ בשבת פרשת מקץ תשמ"ג הרבי דיבר על כך שמגיע שבת, ובמה היהודי עסוק, הוא משתדל לאכול "בשר שור" דווקא, ומצד 'עונג שבת', האכילה היא לא מתוך קבלת עול אלא מתוך תענוג, וממילא זה נראה כמו 'שור שלבוש בשטריימל' (כמעשה הבעש"ט הידוע)... במילים אחרות: זה הכל? ... זה מי שאתה?... - יהודי שייך לעניינים נעלים יותר, ובפרט בשבת.

יש יחידות שצריך 'ללמוד' אותה טוב. יש בדטרואיט יהודי חסידי בשם ר' בנציון סטיין. הוא מספר שהוא נכנס ל'יחידות' כבחור, וכתשובה לשאלה מסוימת שהוא שאל, הרבי אמר לו ללמוד מאמרי 'עבודה' ולחזור אותם (התוכן) בעל פה ולהתבונן בזה מפעם לפעם.⁹ ואכן אותו בנציון מספר שכשהוא חזר לישיבה במונטריאול, כל התעסקותו הייתה בסוג מאמרים אלו. עברה תקופה, והמשפיע קרא לו ושאל אותו מה הוא לומד, הרי יש את מה שלומדים בסדר הישיבה וכו'. אז בנציון הסביר שהוא היה ביחידות והרבי אמר לו שהוא צריך ללמוד עבודה'דיקע מאמרים. אז המשפיע אמר לו שייכתן שכוונת הרבי היתה רק לתחילת העבודה שלו, אבל עכשיו, אחרי תקופה, הגיע הזמן שיתחיל ללמוד מאמרי 'השכלה'. אז בפעם הבאה שהוא היה ב'יחידות' (הוא היה נכנס בכל יום הולדת שלו), הוא הציע את הדברים לפני הרבי ושאל את הרבי מה עליו לעשות, כיון שהוא מרגיש שמאמרי עבודה פועלים עליו יותר. אז הרבי ענה לו, שכיון שהוא מרגיש שמאמרי 'עבודה' פועלים עליו, לכן עליו להמשיך בזה באמת, וכיון שהמשפיע אמר לו ללמוד מאמרי 'השכלה', לכן בשבת, כשיש יותר זמן פנוי – וכאן הוסיף הרבי משפט – "ומצד עניינו של שבת מתאים ללמוד מאמרי 'השכלה'" – לכן יעסוק בזה אז. דהיינו ששבת זה שמתאים ללמוד השכלה'דיקע מאמרים.

את העניין הזה צריך לנתח, 'לפרק'... מה זה אומר ששבת זה זמן מתאים ומסוגל ללמוד מאמרי השכלה? לכאורה הייתי אומר הפוך! בימות החול אפשר להתעסק בכל מיני חשבונות והשכלה וכו', אבל כשמגיע שבת, זה הזמן לתפוס את עצמך בידיים קצת... שבת זה הרי הזמן להתפלל, וממילא מתאים כאן רצינות, ועבודה'דיקע מאמרים לכאורה מעמידים אותך במקום רציני יותר מהשכלה, לא?

אבל ר' מיכאל דער אלטער, שאינו חשוד בכך שעניינו היה השכלה,¹⁰ אומר שבשבת יש לצחצח את הראש, הוא לא אמר לצחצח את הלב, ובלשון של הרבי, שבת "זמן המתאים להשכלה" דווקא. מה הפשט בזה?

כמובן, מיותר לציין ש'השכלה' זה לא הפירוש מחקר, וכשאומרים 'השכלה' לא מתכוונים לתנועה פחות רצינית מ'עבודה'. ר' יואל היה אומר שהפרידיקער רבי אמר ש"זלמן משה – דאס איז א משכיל". ר' זלמן משה לא היה פורק עול... אלא הכוונה שהעבודה שלו, "דאס איז א השכלה'דיקע עבודה", צורת עבודה של 'השכלה'.

⁹ דרך אגב, ידוע שהרבי דרש, ובפרט בשנים הראשונות, שבזמן הזה, של חודש אלול-תשרי, ילמדו מאמרי עבודה שעוסקים בתשובה.

¹⁰ [ראה ספר המאמרים תש"ט עמ' 174: "המשפיע הר' מיכאל ציט זיך צום אמת, זיין השכלה און אופני הביאורים והסברים זיינען ניט אזוי מבהיל'דיק נאר זיינע געגועים און ציען זיך צום אמת מאכן א שטארקן רושם אויף די תלמידים"].

השכלה פירושה, שישנה מתנה שהקב"ה נתן לאדם - "אתה חונן לאדם דעת", שיש לו את הכח לא להיות מוגבל בעצמו, להשתחרר מהמגבלות שלו ולהתעניין בדברים שהם לא קשורים לענייניו האישיים. זה זמן שאני 'מתנתק' ועוזב את כל העניינים, ועכשיו כשאני רגוע אני יכול להתעניין בדברים שהם לא קשורים אליי ואני לא ארוויח מהם שום דבר, ובכל זאת זה באמת מעניין אותי. זאת אומרת, להתחבר ולהתרומם לעולם שהוא לא שלי, שהוא באין-ערוך ממני. וזה בעצם אותה תנועה של להיות אורח, כי כשהאדם בבית שלו הוא עסוק בדברים שלו, הרי יש לו כל מיני אחריות'ען וכל מיני דאגות וכו'. ולעומת זאת, כשאדם מתארח זה זמן של חופש, של 'בלי גבול'.

ובשפה של חסידות: יש 'אזמרה לאלקי בעודי', שמשבחים את הקב"ה עם הגוף ("בעודי"), ויש "אהלה ה' בחיי", שזה עם הנשמה. יש תפילה של הגוף ויש עבודת התפילה של הנשמה. זה סוג עבודה אחר.

א שבת'דיקע עבודה זה א בלי-גבול'דיקע עבודה, כמו 'מן', לחם מן השמיים. ולגבי המן כתוב שזה 'מאכל רעבון',¹¹ דהיינו שזה לא נגמר, זה לא נותן תחושת שובע.

כשאני עוסק עם עצמי, לבסוף אני מגיע למסקנות. התנועה ב'עבודה' היא שהאדם לוקח את עצמו ברצינות, ולכן בסופו של דבר הוא מגיע ל'בכך', לאיזו בהירות ומסקנה סופית, וממילא יש תחושה מסוימת של 'שובע'. ב'השכלה' לעומת זאת, זה 'מאכל רעבון' - כמה שאני אוכל, זה רק הופך אותי ליותר רעב. זה לשחות בים של חסידות ולהתרומם לעולם שהוא באין-ערוך ממני, ושם אני נמצא.

וחשוב להבהיר: זה לא אומר שרק אחרי שביררתי וניקיתי את הגוף מכל סוג של כלוך, אז עכשיו אני מוכן לעבודה של הנשמה. אלא ישנן שתי דרכי עבודה, יש ימות החול ויש שבת. וכפי שהרבי מבאר בשיחת בשלח חט"ז¹² שגם יהודי שבימות החול שייך לדרגת 'לחם מן הארץ' - העבודה שבה "וברכך ה'" מגיע על ידי "בכל אשר תעשה" (עשיית כלי) - גם הוא צריך שיהיה לו שבת פעם בשבוע. כי כולם שייכים, וזקוקים, גם לעבודת 'לחם מן השמים'.

להגיע לרבי, שהרבי קורא לזה 'להיות שבת'דיק', זה אומר קודם כל לעזוב את העניינים האישיים שלי - ולנסוע לרבי. לא להגיע כמו לקוח שמחפש לצאת עם דברים מסוימים, אלא להתרומם לעולם אחר שבו נוגעים כל מיני דברים אחרים... למשל, כשהרבי מדבר על האושפיזין, ומרחיב

¹¹ [ראה קהלת רבה פ"ה, י. "מאכל רעבון נתן להם הקב"ה"].

¹² [שיחה ג' הנ"ל].

על ההבדלים ביניהם, לא תמיד רואים איך זה שימושי בשבילי, מה המשמעות של זה ב'עבודה' שלי וכו' - דבר ראשון מתרוממים לעולם אחר - נמצאים תשרי אצל הרבי...

וזה 'מאכל רעבון', זה לא נגמר, זה הטבע של העניין הזה. ולזה צריך להיות 'חוש', לדעת לעזוב את הדברים, לנסוע ולהגיע.

זה הפירוש ש'בשבת מתאים השכלה', בשבת מתאים לא להתעסק עם העניינים שלך אלא בעניינים של הקב"ה. קצת להתעניין ב'קנייטש' חדש באחדות ה', 'דערהער' חדש בכוונת הבריאה, למה ירדה הנשמה למטה... אתה מתעסק בענייניו. איך הוא מסתכל על זה. זה שבת. "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם" - נגמרו כל ענייני העולם. "ויכלו" גם מלשון 'כליון'. עולים לעולם של תענוג (כליון זה גם מלשון תענוג). בשביל חסיד זה אומר שעכשיו זה "אהללה את ה' בחיי", 'לאמיר דאוונען ווי די נשמה דאווענט', מתפללים כמו שהנשמה יודעת להתפלל, וזו תפילה נעלית ומרוממת יותר.

והדבר הזה, זה 'שריר' שצריכים לפתח, זה לא קורה לבד, ברגע אחד. אם לא מפתחים את זה, אז בפשטות זה לא יהיה. אם אנחנו נמצאים תמיד 'בעודי', אם תמיד אני נמצא במגבלות שלי, אז הרי תמיד יש לי עבודה שם... הרי הזיכוכ הוא אף פעם לא מושלם, זה לא שיום אחד אני ארגיש שזיככתי את עצמי מספיק, ועכשיו אני מוכן לעבודת הנשמה. לפעמים צריך לדעת להתרומם ל"אהללה ה' בחיי" למרות שיש עוד עבודה רבה ב"אזמרה לאלקי בעודי". אלא מה, צריך לדעת לפתח את החוש הזה, לשבת עם מאמר חסידות, להקשיב להתוועדות של הרבי, כל אחד מהכיוון שהוא מגיע, ולנסוע עם זה... להיכנס ולהתרומם לעולם של הרבי.

מבחוץ זה נראה כמו עבודה ללא תכלית. ותמיד יש את אלו ששואלים "מה יצא לך מזה? איך זה שינה את החיים שלך?" וכו'. ובאמת יש הרבה אנשים שלומדים חסידות, פשוט בשביל לשפר את החיים, כי אמרו להם שזה יעזור בעניינים של שלום בית וכיו"ב או ברוחניות בענייני עבודת ה', שזה ייתן להם יותר טעם ביו"ט וכו', וזה הכל עדיין ההסתכלות של 'לקוח'.

יש אבל דרך אחרת, שמגיעים ללא 'תכלית', שאדרבא, אני יוצא עם תחושה שאני יודע פחות ממה שידעתי בהתחלה ('רעבון')... נכנסתי ללימוד הרי בתחושה שאני יודע הרבה דברים על עצמי ועל העולם ועל הקב"ה וכו', והתוצאה של הלימוד היא שיצאתי מבולבל ועם תחושה של חוסר ידיעה...

בעל'בתים לא מבינים את הדבר הזה. מבחינתם המטרה היא המסקנה, הפסק הלכה. הבעל'בוס ניגש ללמדן (בשפה שלנו זה ה'משכיל') וטוען: "דו ביסט ווי א בלינדער וואס זוכט פאַר אַ שוואַרצע קאַץ אין אַ פינצטער ציימער וואָס איז קיינמאַל ניט געווען דאָרטן" - "אתה כמו אדם עיוור שמחפש חתול שחור בחדר חשוך שאף פעם לא היה שם..." (דהיינו, מה אתה מבזבז את

הזמן בפולפולים וחקירות שלא מובילים לשום דבר?) עונה לו הלמדן: "כן, ואתה היית מוצא שם את החתול..."¹³

האמת היא הרי שחסידות זה בלי-גבול, וביחס לזה, ה"אזמרה לאלקי בעודי" – המסקנות המעשיות שנוגעות לעבודה של האדם – זה סוג של 'שקר'... כי בלימוד עצמו, מה שמאיר זה האמת-לאמתו, ה'כלי גבול' של חסידות, ו'עבודה' פירושו שהאדם איכשהו מתרגם את הדברים לחיים האישיים שלו. ומוכן שבשלב הזה, שבו האדם מסיק מסקנות מעשיות מהלימוד, הוא כבר 'יצא' מהכלי-גבול, כעת הוא מוריד את הדברים לעולם הפרטי שלו. וברור שבהחלט צריכים לעשות את זה – להתעסק ב'עבודה' וזיכך של המציאות הפרטית – אבל צריך להבין שבשלב הזה, כבר לא מאיר האמת-לאמתו, ה'כלי גבול'.¹⁴

אז יש 'אחת בשנה', חודש אחד בשנה, שמגיעים ומתחברים לדברים כמו שהם...

בתשל"ג, ראש השנה גם חל בשבת, והסדר היה שלפני ראש השנה הרבי דיבר שיחה לנשי חב"ד.¹⁵ הרבי דיבר אז ששבת זה יום בלי דאגות (הרי ממילא אתה לא יכול לעשות שום דבר...), התנועה של שבת זה שלא דואגים ולא חושבים על דברים אחרים. איי, יש דאגות הפרנסה וכו'? – אז את זה עושים בששת ימי המעשה. היום הזה, של שבת, מוקדש להיות יום בלי דאגות. והרבי הוסיף שעל פי זה, השנה, שזה שבת'דיקע יאר, צריכה להיות שנה בלי דאגות. שנה שחיים אחרת. בדרך כלל יש דאגות גשמיים ויש דאגות רוחניים ("מי שלבו דואג בקרבו"). והעניין הוא שבשבת'דיקע יאר מתרוממים גם מזה...

¹³ (כלומר הלמדן מודע לפחות למה שהוא לא יודע ('רעבון'), ובשונה מכך הבעל'בוס מרגיש שהוא כבר יודע את התשובות... ער קען די הלכה...).

¹⁴ [להרחבת וביאור העניין ראה 'בדרכי החסידים', ח"ב, עמ' 194: "... ה'משכיל' מתרומם לעולם אחר, לעולם נעלה יותר; הוא יוצא לגמרי מהמציאות האישית שלו, ומתעסק בעניינים שלמעלה ממציאותו. ודווקא תנועה זו משייכת אותו, באופן 'מקיף' על כל פנים, לאמת כפי שהיא, כפי שהיא למעלה משייכות למציאותו. במילים אחרות: עניינה של 'השכלה' הוא שהעניין כפי שהוא יאיר במוחו של האדם. זהו אור נעלה יותר, למעלה מכפי שהוא נעשה שייך למציאות האדם. ועל ידי הרגשת עניינים אלה לכל הפחות במוח, האדם מתרומם ויוצא מדרגתו. ואילו עניינה של 'עבודה' הוא לא הרגשת עצם העניין, לתפוס את הדברים כפי שהם מופשטים משייכות אל האדם, אלא לתפוס ולדעת כיצד העניין משפיע על מציאותו ... ובלשון החסידות: 'עבודה' – עיקרה פנימי, ו'השכלה' – עיקרה מקיף, אור מקיף נעלה יותר; ואילו אור פנימי חודר יותר". וראה להלן בפרק "לימוד חסידות בשופי"].

¹⁵ (לפעמים זה גישמאק פשוט לראות את השיחות האלו, איך שהרבי לוקח את הדברים הכי עמוקים ומסביר אותם בשפה הכי פשוטה. גם הסגנון בידיש זה מאוד 'בכלים'. זה סגנון יידיש אחר, בדרך כלל היידיש של הרבי מתובל בלשון חז"ל וזהר וכו', וכאן הרבי דיבר בשפה פשוטה).

יש מאמר מערב ראש-השנה תש"מ, שבו הרבי חזר 'ווארט' ממאמר של הצמח צדק מ'אור התורה' (הרי כ"ט אלול זה יום ההולדת שלו)¹⁶. מבלי להיכנס לכל הפלפול, השאלה העיקרית היא, שאם הסיבה שלא תוקעים בשופר בשבת זה כי שבת כבר פועל את העניין של תקיעת שופר ('המשכת התענוג', שהרי "שבת מיקדשא וקיימא", ו"קראת לשבת עונג", כידוע וכמבואר בחסידות), אז למה אומרים בשבת את הפסוקים של תקיעת שופר (שבדרך כלל, כשר"ה חל בחול, אומרים קודם התקיעות)?

אז הרבי הקדים, שבכלל צריך להבין למה בבית המקדש כן היו תוקעים בר"ה שחל שבת? ונקודת הביאור, שע"י תקיעת השופר בבית המקדש המשיכו ענין נעלה הרבה יותר ממה שתקיעת שופר ושבת רגילה יכולה לפעול.¹⁷

ומבואר במאמר של הצמח צדק, שעכשיו מ"שחרב בית המקדש", אז "אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד", בגלות העניין של בית המקדש נמצא בתורה, וממילא פסוקי התורה שאומרים (גם) בר"ה שחל בשבת, הם בבחינת 'בית המקדש' שלנו. דהיינו, שנכון שהעניין של תקיעת שופר כבר נפעל על ידי שבת, אבל על ידי אמירת אותיות התורה (הפסוקים של תקיעת שופר) ממשיכים "מהעצם שלמעלה", שזו המשכה נעלית יותר מהמשכה שעל ידי שבת.

במילים פשוטות זה אומר שגם בזמן הגלות יש אפשרות, על ידי התורה, לעשות משהו שהוא באין-ערוך מאיתנו ('בית המקדש'). וזה הפירוש 'תורה'¹⁸. תורה פועלת משהו אחר. בשפה של השיחה של נצבים-וילך תשמ"ט: יש מצוות ויש תורה. אצל מצוות שיש מצוה ומתייחסים אליו,

¹⁶ בכלל, כשלומדים מאמר של הרבי, כאשר רואים על איזה מאמר הוא מיוסד, מבינים את המאמר אחרת לגמרי. דבר ראשון רואים לפעמים לשונות חדשים, הרבי אומר 'קנייטש' חדש ודבר שלא היה בדרוש שעליו מיוסד המאמר, ורואים את ההדגשה של הרבי. אבל אולי יותר חשוב מהחידושים, זה שלפעמים רואים את ההשמטות, וכשהרבי משמיט, זה נותן תמיד מבט אחר על המאמר. זאת אומרת: כשהרבי אומר 'לשון' חדש, לפעמים זה עניין יסודי ועיקרי שמשנה את כל התמונה, ולפעמים זה דבר צדדי. אבל כשהרבי משמיט, זה תמיד עושה 'פוקוס' אחר במאמר. אם היית לומד את המאמר במקור, היית רואה את הכל בשווה, וכשרואים מה הרבי משמיט, רואים איפה הרבי רוצה לשים את הדגש. ומובן שההשמטה היא לא כי זה פחות אמת ח"ו, אלא כי יש את מה שחוזרים פה, על מה 'בדור השביעי' שמים את הדגש. כשאתה לומד את המאמר שעליו מיוסד המאמר של הרבי, אתה רואה פתאום לאן הרבי הפנה את המבט שלנו, 'תסתכל פה, על החלק הזה'.

¹⁷ [כי בית המקדש הוא "שער השמים", ועל ידי זה מגיעים לבחינת "מקור ושורש התענוגים שלמעלה מבחינת התענוגים דשבת" – ראה במאמר שם].

¹⁸ (במאמר הנ"ל הרבי הדגיש את העניין של פסוקי תורה דווקא).

ואילו בדרגה של תורה הקב"ה משתף את עצמו כמו שהוא לעצמו, למעלה מהכרה במצוה. לא שהוא נותן הוראות, אלא הוא משתף את עצמו עם העולם.¹⁹ זה תורה.

בכלל זו שיחה מופלאה... מסתמא כולם עסקו בזה. שמעתי מר' נחמן שפירא ומאחרים שהיו בפארברענגען, שהדיבור של הרבי לא היה בכלל בסגנון של תשמ"ט. בתשמ"ט בכלל הסגנון היה מאוד בקיצור, והיה מאוד קשה לתפוס (במידה מסוימת כמקשיבים לשיחות של תש"נ יותר קל להבין, משום מה תשמ"ט זה מאוד קשה). כל הסגנון היה קשה. אז באותו פארברענגען הרבי דיבר בסגנון של כאילו עשר שנים אחורה... הרבי אמר את הביאור פחות או יותר כמו שהוא כתוב בשיחה. את רוב השיחות באותן שנים היה צריך לעבד פשוט בשביל להבין מה הרבי אמר, וכאן בשיחה זה לא היה כל כך מעובד, זה היה כאילו הרבי מביא ביאור חדש באופן בהיר.

יש הערה בשיחה שכדאי לשים לב לזה, זה קשור לנושא שהרבי התעסק בזה הרבה בשנים שלפני זה. בשיחה מבואר הרי שיש את הביטול של תקיעת שופר (בבחינת "בואו נשתחוה ונכרעה"), ויש את הביטול שלא תוקעים (שהוא בטל בעצם ולכן לא שייך שהוא יתקע בשופר ויכריז על הביטול), ויש את הביטול השלישי, שהוא בבחינת "שלילת החיוב ושלילת השלילה", זה לא שאני תוקע ולא שאני לא תוקע... אני לא כזה חשוב בשביל לא-לתקוע... 'א גאנצע מציאות', הוא לא תוקע, מי אתה לא לתקוע... בדרגה הזו לתקוע ולא-לתקוע זה בשווה ממש (ולכן היו תוקעים במקדש גם בשבת). וזה הפירוש "מנפשי" כרע", ככה הרבי הסביר, ההודאה להקב"ה קורית 'מלבד', ללא התעסקות. אין פה מציאות שמבטלת את עצמה, אלא הוא בטל, הוא 'בטל ועומד'. והדרגה הנעלית הזאת שייכת דווקא בבית המקדש שלכן "במקדש היו תוקעים אבל לא במדינה". ולכן בפשטות, לומדים את כל השיחה הזו כמשהו תיאורטי, שאי"ה כשמישהו יבוא, ככה זה ייראה.

¹⁹ [ראה שיחת נצו"י תשמ"ט אות ט': "ידוע החילוק שבין מצוות לתורה – שמצוות הם ציווי להאדם איך להתנהג בעולם, היינו שישנה מציאותו של האדם והעולם, והמצוות הם להורות להאדם איך להתנהג בעולם, ובמילא נרגש בהם מציאות האדם והעולם; משא"כ תורה היא "חמודה גנוה" דהקב"ה שלמעלה מהעולם, ובמילא גם בדיני התורה, המצוות כפי שהם מצד התורה, לא נרגש מציאות האדם והעולם, כי אם, תורה, ומציאות האדם והעולם אינה אלא כדי שדיני התורה יתקיימו בפועל". וראה ד"ה ארבעה ראשי שנים תשל"א אות ה': "הנהגה ידוע החילוק בין תורה למצוות, דהמצוות הם ציוויים להאדם, והתורה היא דבר השם, חכמתו של הקב"ה, אלא שירדה למטה ונתלבשה בשכל האדם... דבמצוות שהם ציוויים להאדם (שזה מורה שבהדרגה דמצוות יש להאדם תפיסת מקום), האדם הוא מציאות. וזה שמקיים את הציווי הוא מצד הביטול דקבלת עול, כעבד המקיים מצות המלך. ובתורה שהיא חכמתו של הקב"ה, אין שם נתינת מקום למציאות שחוץ ממנו, גם לא למציאות עבד..."].

ושם הרבי אומר בהערה, "ולהעיר מהידוע שבבית דינו של הרי"ף תקעו ביו"ט של ר"ה בשבת", בגלל שזה היה בית דין מוסמך, היו תוקעים גם בר"ה שחל בשבת. תופעה... בבית כנסת ליד לא תוקעים, זה אסור, ופה תוקעים, כי הרי"ף פה, עובדים אחרת...

עכשיו, כשחושבים על זה, בבית המקדש, האם היית צריך להיות איזה בעל-דרגה בשביל לשמוע את התקיעות? - לא, כולם יכולים להיכנס... גם בגלות יש דבר כזה. כל אחד יכול להיכנס לבית כנסת של הרי"ף, ואם אתה נמצא בבית הכנסת של הרי"ף אתה יכול לשמוע תקיעות, לכוון בברכות ולהגיד אמן, כי פה תוקעים. פה יש את העניין הזה ש"מנפשי" כרע".

בפשטות, בגלות, אין שייכות לדרגה הנעלית הזו, אבל אם אתה נמצא במקום הנכון, זה אפשרי...

הרבי התעסק הרבה בעובדה הזו, שהיא לכאורה פרט 'פיקנטי' בדברי ימי ישראל. בשנת תשמ"ה ראש השנה חל בערב שבת והרבי התעסק בזה הרבה, בהשתתפות בכינוס תורה, בשמחת תורה וכו' הנושא היה שבבית כנסת של הרי"ף, בבית דין שלו, תקעו בשופר בשבת. הרבי התדיין בזה שאם כן לכאורה זה שייך גם בזמנינו, ונכנס לפלפולים שלמים, יש 'המשך' של שיחות שהרבי מתעסק בדבר הזה.²⁰

צריך לפעמים קצת שכל... אם הרבי מאוד עוסק במשהו, אז יש פה איזה מסר, יש פה משהו שרוצים להגיד. הרבי מאוד רוצה להעביר את המסר שהדבר הזה שייך היום. אלא מה, צריך להיות ליד הרי"ף... אתה לא יכול להישאר במקום שלך ולצפות שיתקעו בשופר בשבת... "במדינה לא היו תוקעים", אבל אצל הרבי זה שייך.

'כברא דאשתדל' - שייך לכל אחד ואחד

אולי צריך להסביר את הדברים. בעצם מדובר על אחד מהיסודות של חסידות. זה כתוב בתניא (בכלל, "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא", אבל זה אפילו לא ברמז, זה כתוב בפירוש ב'תורה

²⁰ [ראה קובץ 'בחודש השביעי - תש"ע' עמ' קעו: "בעת ההתוועדות בש"פ נצו"י תשד"מ התבטא הרבי כבדרך אגב, שהיות ומצינו שבבית דינו של הרי"ף תקעו בשופר בר"ה שחל בשבת, מסתבר שגם קידשו ע"פ הראי'. לאחר השבת התפתח דיון בקובצי ההערות שי"ל בשעתו כדי ליישב מה הקשר בין תקיעת השופר בר"ה שחל בשבת לקידוש ע"פ הראי' [ועוד כמה שאלות]. בהתוועדות כ"ט אלול תשד"מ (ער"ה תשמ"ה) התייחס הרבי לשאלות שנשאלו וביאר את הדברים. ושוב, בקובצי ההערות שי"ל במשך חודש תשרי - המשיך להתפתח הפלפול והדיון בענין זה. המנהג אצל הרבי הי' שבעת ההתוועדות דשמוח"ת הי' מבאר ענין בנגלה בתור השתתפות ב'כינוס תורה' שמתקיים ב'אסרו חג'. בהתוועדות ש"פ בראשית (המושך לשמוח"ת) תשמ"ה - בחר הרבי לבאר כהשתתפות ב'כינוס תורה' את הנושא הנ"ל באופן רחב. ושוב המשיכו לפלפל בזה, ובש"פ נח המשיך הרבי, וסיים את הענין על כל פרטיו.].

שבכתב' של חסידות). יש פרק שלם שמוקדש לזה, פרק מ"ד. זה פרק מופלא... כולם מכירים, יש מושג כזה שנקרא אהבה של "כברא דאשתדל",²¹ שזו דרגה נעלית שבפשטות אדם רגיל לא שייך לזה. יש כל מיני דרגות באהבה, אהבת עולם, אהבה רבה וכו' כפי שמבואר בתניא, וככל שהאהבה נעלית יותר, הביטול שבה עמוק יותר. אבל באהבה תמיד חוזר העניין ש"יש מי שאוהב". והחידוש של האהבה של "כברא דאשתדל" הוא שיש כזה סוג של אהבה שלא אני הנושא, אלא הוא...

הרי כל הדבר הזה של "כברא דאשתדל" הוא לא הגיוני. אני כל כך קשור לאבא שלי שאני מוכן לשבת במקומו בבית הסוהר, אני מוכן ללכת במסירות נפש כדי שהוא יחיה... אני יותר קשור לאבא שלי ממה שאני קשור לעצמי? איך הדבר הזה עובד? אז בלי להיכנס לכל החשבונות, הרעיון של האהבה הזו, זה שהוא מאבד את המציאות שלו. מי יש פה – יש פה רק את אבא. בחוויה של ה"כברא דאשתדל" אני 'משתגע', אבא שלי בבית הסוהר... אז הוא מוסר את עצמו "למיפרק ליה", להוציא אותו. איי, אולי אתה תכנס במקומו? – זה לא משנה, בחוויה של הבן לא זה מה שרלוונטי עכשיו. ובפרק י' אדמו"ר הזקן מסביר שזה הפירוש צדיק, שלגמרי לא אכפת לו מעצמו, הדבר היחיד שרלוונטי בחיים שלו זה הקב"ה, ולא כדי "לרוות צמאון נפשו הצמאה לה" אלא "לצורך גבוה", ולכן הוא "מתחסד עם קונו עם קן דיליה" ומה שאכפת לו זה דירה בתחתונים, לא אכפת לו מעצמו בכלל – זו השפה שם. סוג רגש כזה, זה לא דבר טבעי, זה יכול לבוא רק במצב כזה שאין פה שום דבר, יש רק את מה שהקב"ה רוצה... ולא מה שהוא רוצה ממני אלא מה הוא רוצה בכלל. הוא רוצה דירה בתחתונים, וממילא זה מה ש'קורה' גם אצלי. אני לא הנושא בכלל. הוא רוצה "לייחדא קב"ה ושכינתו" בתחתונים" אז זה מה שקורה.

אז העניין הנעלה הזה לא שייך לכאורה לרוב האנשים. וכשמתחילים תניא ולומדים את פרק י', אומרים, טוב זו הקדמה, מחכים להגיע לפרק י"ב, כי התחושה היא ששם העסק יתחיל להיות 'חצי אקטואלי', משם לפחות אני אוכל 'לסחוט' איזה משהו שיכול להיות רלוונטי לחיים שלי.

²¹ [“ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג”כ בכל נפש מישראל בירושה מאבותינו היא מ”ש בר”מ כברא דאשתדל בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה כו’ כי הלא אב אחד לכולנו” (פרק מ”ד). ובפרק י’: “ועוד נקראים בני עליה מפני שגם עבודתם בבחי’ ועשה טוב בקיום התורה ומצותיה הוא לצורך גבוה ומעלה מעלה עד רום המעלות ולא כדי לדבקה בו ית’ בלבד לרוות צמאון נפשם הצמאה לה’ כמ”ש הוי כל צמא לכו למים וכמ”ש במ”א אלא כדפירשו בתיקונים איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה לייחדא קב”ה ושכינתו” בתחתונים וכמ”ש ברעי’ מהימנא פ’ תצא כברא דאשתדל בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה ונשמתו” כו’ ומסר גרמיה למיתה עלייהו למיפרק לון כו”] [כמו בן המשתדל לטובת אביו ואמו, שאוהב אותם יותר מאשר את עצמו, ונפשו, רוחו ונשמתו ומוסר את נפשו לפדות את אביו ואמו מהשבי וכו”].

וכשממשיכים ללמוד, פרק מ"ד מגיע בהפתעה. כי שם אדמו"ר הזקן אומר שלכל אחד יכול להיות "אפס קצהו ושמן מנהו" מהעניין הזה של כברא דאשתדל, כל אחד יכול להיות במצב כזה שלא אכפת לו מעצמו, אלא מהעניינים של הקב"ה. ואדמו"ר הזקן ממשיך בפלפול שלם, שלמרות ש'אני לא כזה' (מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג כו'), בכל זאת "לא נפלאות ולא רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד כו" והעצה שהוא נותן לעורר את האהבה הזו הוא "להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו ומוחו כו".

ולכאורה זו לשון מזורה, להגיד לחסיד חב"ד שיהיה "רגיל על לשונו וקולו", פשוט תגיד את זה מספיק, וזה יהיה... הרי זה עניין חיצוני, וכידוע "חב"ד מאנט פנימיות"?

אומר על זה אדמו"ר הזקן (שלכאורה גם מבין קצת מה זה חב"ד...): "לא יחוש" כי באמת אתה כזה, וממילא אין לך מה לחשוש.²² נשאלת השאלה, רגע, אני כזה? באמת לא אכפת לי מעצמי...? אומר אדמו"ר הזקן: כן, אבל זה לא בכח עצמך אלא כי יש רעיא מהימנא, יש רבי, ולכן זה יכול להיות.²³

נכון שאתה לא שייך לזה, אבל אם תהיה מחובר לרבי אז אתה יכול להיות כזה. ויותר מזה: אתה בעצם כזה! העבודה היא רק גלגול בעצמך את הרעיא מהימנא, את הכח של הרעיא מהימנא שיש בך. ובמילים פשוטות: איך יכול להיות שאכפת לי שההוא יניח תפילין...? מה זה ענייני, מה אני ארוויח מזה? ובאמת, האכפתיות הזו זה עניין שהוא בעצם באין-ערוך מהדרגה שאני באמת 'אוחז' בה מצדי. מצדי, אני באמת לא שייך לזה, ואני נשאר להיות לא-שייך לזה... אני לא שייך לא לזה, ולא להרבה פחות מזה... לא ל'אהבה רבה' ולא ל'אהבה זוטא' ולא ל'אהבת עולם', לשום דבר... אבל, לאהבה של "כברא דאשתדל" אני שייך, כי יש רעיא מהימנא. מצד הרעיא מהימנא, הוא יכול לתת לי כזה סוג קשר, שכן, אכפת לי שההוא יניח תפילין. זה לא הגיוני. אני אפילו לא יודע למה אכפת לי, אבל תשאל כל ליובאוויטשער בחור, זה מאוד משמח אותו כשהוא שומע שההוא וההוא הסכים להניח תפילין... מה הרווחת מזה? ובכל זאת זה מרום, זה פשוט משמח...

ואיך הדבר הזה נהיה? - זה נהיה מלהיות אצל הרבי, מלצאת מהמגבלות שלי, ובשפה של היחידות הזו לר' בנציון שטיין: "שבת זה הזמן שמתאים להתעסק בהשכלה". השכלה זה לא מחקר, השכלה זה לצאת מעצמך, "אהללה ה' בחיי", תסתכל איך שהרבי מסתכל על העולם,

²² " ... ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא כח דמיוני לא יחוש מאחר שהוא אמת לאמתו מצד עצמו בבחי' אהבה מסותרת כו" (שם).

²³ "ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפי' חלק אחד מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא. מ"מ הרי אפס קצהו ושמן מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה בכל דרא ודרא לאנהרא לון וכו" (שם).

ותיסע אתו... תהיה אורח בשולחן של הרבי... פה נוהגים אחרת, פה מדברים אחרת. זה אורח. וברור שאנחנו רק אורחים ואנחנו לא מרמים את עצמנו שלא. אבל "לא יחוש". ושוב, לכאורה זה כח חיצוני! מה אני מקשקש, צועק דירה בתחתונים וכו', הרי אכפת לי מעצמי, שיהיה לי טוב בצלחת... אז אדמו"ר הזקן מתייחס לזה מייד ואומר: "לא יחוש", כי באמת יש לך את הדבר הזה. וזה דבר שהרבי מכניס בנו. זה לא בדיחה... זה שאנחנו מוכנים לצאת לשליחות של הרבי, להיות שייכים למושגים של הרבי, זה זה. אבל צריך לבוא לרבי בשביל זה.

וכאן יש דבר מופלא: בתשל"ו הרבי יצא במבצע של שנים-עשר הפסוקים של ילדי ישראל. ומוכן שהפסוקים האלה הם הבסיס לכל ילד יהודי, "תורה צוה", "בראשית ברא", פשוט לדעת שהקב"ה בורא את העולם ושיש לנו תורה, ש"מורשה קהילת יעקב". ובפרטיות יותר, מה הם הדברים שהרבי נותן לכל ילד יהודי ללמוד? אז יש ארבעה פסוקים מתורה שבכתב, ארבעה מתורה שבעל-פה ויש ארבע מפנימיות התורה, מתניא. אז לגבי הפסוקים מתורה שבכתב והמשניות, זה די מובן גם בשכל אנושי, ומן הסתם גם אם אנשים כערכנו היו בוחרים קטעי תורה שבכתב ושבע"פ, הם היו בוחרים קטעים דומים. "תורה", "שמע", "ושיננתם", זה הבסיס. אחר כך יש ממשניות: "ואהבת לרעך כמוך", "יגעתי", "כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב", גם כן מובן מה הולך פה. ואחרי זה יש ארבעה פסוקים מתניא. אז הבחירה של "כי קרוב" מובנת,²⁴ וגם "והנה ה' ניצב עליו כו" מפרק מ"א שזה כידוע היסוד של יידישקייט.²⁵ אבל אז יש שני קטעים מפרק ל"ג: "וזה כל האדם" ו"ישמח ישראל".

ולכאורה, איך נכנס פה פרק ל"ג? איכשהו זה היסוד של כל יהודי, עד כדי כך שכשהולכים בשוק עם ה'שלוקים' ועושים מסיבות שבת – מה שחשוב זה שהילדים יצחקו "ישמח ישראל בעושו"ו... הרי מה כתוב פה, שהשמחה של יהודי צריכה להיות – לא מהשמחה של פרק ל"א, של "ואין לך שמחה גדולה כצאת מהגלות והשביה", ולא מהשמחה של ריש פרק ל"ג, של "אשרנו מה טוב חלקנו" שיש לנו בירושה "אמונה זו כי רבה" באחדות ה', אלא – הוא צריך להיות שמח בשמחת השם! זה שהקב"ה שש ושמח בדירתו בתחתונים, זו השמחה שלו... השמחה היא לא מזה שאני יצאתי מהמגבלות שלי (פרק ל"א), ולא מזה שיש לי את הזכות להבין אחדות ה' (פרק ל"ג), אלא, אני שמח מזה שהקב"ה שמח מדירתו בתחתונים... "ישמח ישראל בעושו, פירוש שכל מי שהוא מזרע ישראל, יש לו לשמוח בשמחת ה'". ... שהוא שש ושמח. זה הרי מדרגת הצדיקים... זה לא דבר רגיל, הרי בפשטות אני יכול לשמוח ממה שיש לי, מזה שאני יצאתי

²⁴ (ומעניין שבסדר של הפסוקים, "כי קרוב אליך הדבר מאוד" נחשב לקטע מתניא (הרי זה פסוק מפורש בחומש דברים)... ואכ"מ).

²⁵ הרבי דיבר עם הרבה בחורים ביחידות על הפרק הזה. ר' זלמן גופין מספר שהרבי אמר לו בידיש את כל התוכן של הפרק. זה היה הדרישה לכל נושא שיהיה, לביטחון, ליראת שמים, לשמחה – הפיתרון להכל היה פרק מ"א. כי זה באמת הבסיס, "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה".

מעצמי, שהתבטלתי, השתייכתי והתרוממתי וכו'. אומרים: לא, אני שמח בשמחתו. כל ילד יהודי שלא יודע שום דבר, ער האט נישט געלערנט "מאמתי קורין את שמע", וכבר הוא צריך לצעוק "לשמוח בשמחת ה'" (אם הוא רוצה לקבל את ה'שלוקים' על כל פנים...). זה דבר מופלא. אבל זו ההתחלה. זה הבסיס. אם אתה משתייך לרבי – אז מפה אנחנו מתחילים. בבית כנסת של הרי"ף - ככה עושים. מסתמא כל מיני יהודים היו מתפללים שם, בכל מיני דרגות, וכולם שמעו תקיעת שופר בשבת... כולם. אתה שייך לפה.

ויש להדגיש, שבעצם הרבי לא מחדש כאן שום דבר, שהרי אדמו"ר הזקן בעצמו כבר כותב שזה שייך ל"כל מי שהוא מזרע ישראל". אבל זה שהרבי לוקח את זה כפשוטו ובוחר בפסוקים הללו שכל ילד יהודי יחזור עליהם, זוהי פעולת הרעיא מהימנא על נשמות ישראל, "להוציא אהבה זו המסותרת מההעלם וההסתר אל הגילוי".²⁶

במילים פשוטות: אפשר להגיע לרבי וכל הזמן לחשוב "מה אני מרוויח מפה?". ויש באמת סדר כזה שנקרא "זיעקב הלך לדרכו", איך אני לוקח את זה איתי לכל השנה. אבל זה אחר כך... זה נקרא לפרוק את החבילות. יש אנשים שתוך כדי, כבר פורקים את החבילות... אתה לא הגעת! לא יהיה לך מה לפרוק. להיות פה, הפירוש הוא להיות פה... ולהיות פה זה במושגים שלו. להיות עם הרבי. ואם הרבי פה, אז "מנפשי" כרע". מדברים את האמת כמו שהיא, להיות שמח בשמחת השם. זה שבת'דיק... צריך להתרומם בשביל זה.

ומי שהוא קצת אדם נורמלי, ויש לו קצת פנימיות, זה לא בא לו בקלות. הוא לא 'טמבל', הוא לא כזה 'חיצון', ער דארף זיך אפרייסען, הוא צריך 'לקרוע' ולנתק את עצמו מהמקום ה'רגיל' והמיושב. וככל שיותר מתבגרים, ונהיים יותר מיושבים, זה נהיה יותר קשה, כי זה מרגיש יותר טיפשי... זה מרגיש צבוע ("עושה שקר בנפשו"). מכירים את זה אצל עלטערע בחור, פתאום הוא נהיה יותר 'פנימי' ויותר רציני, "יש את הדברים עצמם, ויש איך שאני אקח נקודות מסוימות מתוך זה ו'אעכל' את זה, מה ששייך אלי וכו'... זה נכון באמת, אבל זאת הטעות הכי גדולה אם הגישה הזאת מונעת מבחור להיות 'אורח' אצל הרבי!...

אתה פה!... מאיזו סיבה שתהיה, הקב"ה בחר בנו, ואנחנו שייכים לפה. אנחנו יכולים להגיע, ולהיות אורחים בשולחן של הרבי, להיות שבת פה, להיות עם הרבי. צריך להיות טיפש בשביל לפספס את זה, "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו". אנחנו כאן – צריך לקחת את זה ולנסוע עם זה. צריך ללמוד את העניינים של הרבי, דבר ראשון ללמוד חסידות. למה? כי זה הדבר. זה העניין. הרבי אומר חסידות - אז זה מה שקורה, זה מה שרלוונטי.

²⁶ [לשון אדמו"ר הזקן שם].

ואז, בהמשך, צריך לפרוק את החבילות. אבל דבר ראשון להיות פה...

”כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד”

בלקוטי תורה, במאמר ‘חיינו מיומיים’, יש קטע שאדמו”ר הזקן מתאר שכשמגיע ראש-השנה ובעיקר ביום-כיפור, מתגלה אצל היהודי הקשר ה’עצמי’ עם הקב”ה (בשונה מאהבה נמוכה יותר של “בכל לבבך”, “לבבתי”).²⁷ ואדמו”ר הזקן מתאר איך זה נראה: יש את המפגש של יעקב אבינו עם השבטים, שלפני שהוא נפטר מהעולם, הוא פונה לשבטים ואומר: “שמע ישראל הוי’ אלוקינו הוי’ אחד”. במילים אחרות: אין שום דבר אחר חוץ מהקב”ה. אז השבטים עונים לו: “כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד”.

מסביר אדמו”ר הזקן שהשבטים הם “מרכבת השכינה” ויעקב אבינו הוא “מרכבה לקוב”ה”. כלומר, אמנם השבטים הם הדרגה הכי נעלית בנבראים, נשמות דבריא, שהם מרכבה ובטלים בתכלית לשכינה, אבל בסוף הם אינם תופסים את הקב”ה עצמו. זה רק ביטול היש. ומצד השני יש מרכבה לקודשא בריך הוא בעצמו, שזה יעקב אבינו, נשמה דאצילות.²⁸ ובעצם יש כאן דו-שיח בין מה שמייצג את השכינה, למה שמייצג את קוב”ה. וכל אחד יש לו גישה משלו: ‘שכינה’ זה רובד באלוקות שנותן מקום ל’זולת’, וקוב”ה בעצמו אומר: לא – יש רק ‘אחד’.

ואז יש את הדו-שיח הזה, ש’מרכבת השכינה’ אומרת ל’מרכבה לקוב”ה’ - השבטים אומרים ליעקב אבינו - כמו שאצלך זה רק ‘אחד’, ככה אצלנו זה רק ‘אחד’. זאת אומרת שה’אחד’ מאיר גם בעולמות ביי”ע, עולמם של השבטים.

לפועל מה קורה פה? יעקב אבינו, ה’נשיא’,²⁹ מסמל את העניין של ‘אחד’ - שאין דבר אחר. ויש את שאר היהודים, שמצד דרגתו הוא נותן מקום ל’זולת’, הוא שייך לעולם.³⁰ אבל כשהוא בא במפגש עם יעקב אבינו אז פתאום הוא אומר “כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד”. מה מונח פה? שבעצם, מצידנו, אנחנו לא יכולים להגיע לבחינה הזאת של “אין בלבנו אלא אחד”, וזה שאנחנו אומרים “כשם שאין וכו’” זה דווקא משום ש’אין בלבך...’ - כשאנחנו נפגשים אתך, אז מתבהרים הדברים, וגם אנחנו מתרוממים למקום הזה של ‘אחד’... דווקא כשיש את המפגש עם הרבי - אז “כל מי שהוא מזרע ישראל” יכול להגיד שהוא “שמח בשמחת ה’”, שנוגע

²⁷ “לבבתי”, מלשון “שני לב”, שבנוסף לאהבה להקב”ה יש עדיין אהבה לעוה”ז גם כן.

²⁸ ראה ד”ה “ולא זכר” תרפ”ח ועוד.

²⁹ ובשפה שהרבי תמיד מביא, ש’נשיא’ זה ראשי-תיבות ‘ניצוצו של יעקב אבינו’.

³⁰ [וממילא הוא שייך לכאורה דווקא לאהבה הנמוכה הנ”ל - “בכל לבבך”, שבנוסף לאהבה להקב”ה יש גם תפיסת מקום בלב לעוה”ז].

אצלו הכוונה. כי הוא נפגש... וזה מה שהרבי עשה פה עם הפסוקים, שכל ילד יהודי בעולם מחובר לעניין הזה, הוא יכול להגיד שהוא שמח בשמחת ה'.

מה זה אומר להגיע לפה, להיות אצל הרבי? - שהדבר הזה 'מאיר'. וצריכים 'לשבת' על זה, להתוודע על זה. צריכים 'לפתח את השריר'. לדבר על זה. אדמו"ר הזקן לא סתם אומר את הלשון הזה "להיות רגיל על לשונו וקולו" - אין עוד לשון כזו בכל התניא... יש "שיתבונן", ויש "שיתבונן הרבה" ויש בפרק מ"ב הדגשה על אריכות בזמן, ופה יש שפה חדשה: "להיות רגיל על לשונו וקולו" - לא קשור להתבוננות, פשוט תגיד את זה. מה שאנחנו קוראים לזה 'להתוודע'... תדבר את העניין של ה'כוונה'. זה עניין של מלל, פשוט עוד פעם ועוד פעם, "להיות רגיל על לשונו וקולו", וככל שתגיד את זה יותר, זה יתגלה בכ יותר.

זה לא נשמע מאוד חב"די... כמו 'מנטרה' כזאת, אני אגיד את זה שוב ושוב, נאכאמאל און נאכאמאל וככה זה יקרה? אבל כן, זה ה'סדר', ככה אדמו"ר הזקן מדריך. עפעס א חוש אין חב"ד האט דער אלטער רבי אויך... בכל זאת הוא קצת 'מאן דאמר' על איך נראה חב"ד... אז הדבר הזה קורה ככה, כשמתוודעים.

המקום עבור הצרכים הגשמיים והרוחניים

יש כאלו שמגיעים לרבי פשוט בשביל פרנסה...

האמת היא, אולי באמת צריך להזכיר את זה גם. לפעמים הולכים כל כך גבוה ושוכחים את הפשטות. ר' יואל היה אומר שצריכים לכתוב בפ"נ על גשמיות, ומי שלא כותב בפ"נ על גשמיות, זה לא בגלל שלא אכפת לו מגשמיות, אלא פשוט כי חסר לו באמונה שזו הכתובת הנכונה... אם מדובר על יהודי שהוא באמת מרום, אז כשהוא מגיע לרבי באמת לא אכפת לו מגשמיות, אבל פה אנחנו מדברים הרי על אנשים שאם כואבת להם הרגל הולכים לרופא, ואם כואב בחשבון בנק הולכים לרואה חשבון וכיו"ב... אנחנו יודעים למי ללכת... אז אם לא כותבים לרבי על גשמיות זה פשוט כי אנחנו מרגישים שלזה יש לנו כתובת אחרים... צריך שיהיה לנו ברור שזה המקום, שפה צריכים לבקש גשמיות, ובוה זה תלוי - שתהיה לי חברותא טובה, הצלחה בלימוד, הצלחה חברתית, כל הצרכים והדאגות שלי - הכל תלוי בכאן. זה המקום, אין כתובת אחרת.³¹

³¹ הרי אכפת לך מגשמיות, אז אם אצל הרבי אתה לא שואל את הדברים האלו - זה כי חסר לך באמונה. כי לא ברור לך מספיק שזה הכתובת, שזה המקום שצריך לבקש את זה, ואין כתובת אחרת. זה לא כי אתה מרום, אלא כי אתה מרומה... בעצם הגישה שלך היא שברוחנית אתה תשאל אצל הרבי, כי בסדר, ממה

יש מכתב שהתפרסם בתשורה, שהרבי כותב למישהו (התוכן): למה לא ראו אותך בתשרי? הרי אתה יודע שכל העניינים שיש בגשמיות תלויים ברוחניות, ולגבי הרוחניות, אחרי שנמצאים פה בין חסידים, פרישט מען זיך אפ, מתרעננים, אז אם אתה לא פה, זה חבל, כי אין גשמיות בלי רוחניות (הרי גשמיות זה החיצוניות והרוחניות זה הפנימיות) אז אם אתה רוצה שפע, נו, אז איפה השכל שלך...? ווילסט דאך האבען גשמיות? אז למה לא הגעת ל770...

וזה אפילו פשוט בשביל גשמיות. אבל זה ברור, שגם בשביל עבודה רוחנית צריך לבוא. יש דבר כזה לפעמים שבן אדם פשוט צריך לצאת מהמגבלות שלו, לבוא ולהסתופף, ולהצטופף, 'חסידים רייבן זיך אויס איינעם מיט'ן צווייטן' וזה בריא לרוחניות.

יש מכתב יפה ליהודי בשם ר' יהודה לייב אונגער.³² הוא היה גר בפייטסבורג, היה לו קצת כסף כנראה, והיה לו 'שייכות' (הוא היה תורם לעניינים של ליובאוויטש). אחד הדברים שהוא התעסק בהם, הייתה המצאה שלו: הוא מצא דרך למחזר שקים, הוא בנה תנור מיוחד שהיו מכניסים לשם את כל השקים, וזה היה מגיע לחום גבוה מאוד שהיה שורף את כל החיידקים, ואז היה אפשר למחזר את זה, וככה הוא עשה מזה הרבה כסף. (מבחינת המפעלים זה היה זבל, הם היו זורקים את כל השקים האלו, והוא היה אוסף אותם ומכניס לתנורים שלו, און געמאכט א פרנסה). אז הרבי כותב לו ההוראה בעבודה מכלל זה: יש מצבים שיש לבן אדם ירידה כי הוא עוסק בעולם, וכשהוא עוסק בעולם, אז נתפסים אליו כל מיני 'חיידקים', 'חיידקים' של העולם. מה זה חיידק? חיידק זה דבר חי, אחרי שהוא נתפס הוא מתרבה, כשעוה"ו נדבק באדם, זה מתיישב בו היטב... זה נהיה נורמלי. אז כשאתה דבוק ב'חיידקים' העצה היחידה היא להיכנס למקום שהוא בכזו רמת חום ששורף את כל החיידקים...

יש שם ביאור שלם, שאחרי שהחיידקים נדבקים בנשמה, אז הם נהיים 'מוחזקים', היצה"ר נהיה 'מוחזק', וממילא קשה להוציא אותו, שהרי "המוציא מחבירו עליו הראיה". שלכן הפתרון היחידי

נפשך או שזה יקרה או שזה לא יקרה... אבל בנוסע לגשמיות אתה תדאג לעצמך ממקומות יותר מוצלחים... לא לבקש על גשמיות, זה לא מגיע מפנימיות. זה אפילו לא חיצוניות. זה פשוט טיפשות. וזה בעיקר פספוס פשוט כי זה באמת המקום...

³² בכלל, זה דבר טוב לקרא מכתבים (אגרות קודש), אני לא יודע אם עושים את זה מספיק או לא, אבל זה דבר קל, וזה פשוט משנה את החיים... מי שקורא 'אגרות' יש לו הסתכלות והבנה אחרת. בהתוועדות, בשיחות ובמאמרים, הרבי מדבר לציבור, ומכתבים זה 'מלמטה למעלה', זה מענה למציאות חיים מסוימת. האחד יש לו בעיה בפרנסה, והשני באמונה, והשלישי יש לו בעיה בנחת מהילדים וכו', ואז רואים איך שבכל מכתב הרבי לוקח נקודה של חסידות ומתרגם אותה. שואלים: איך חסידות רלוונטית? - תקרא אגרות קודש. למשל, במכתב, 'השגחה פרטית' זה לא רעיון, אלא השגחה פרטית כפי שהרבי מסביר אותו במציאות החיים. לא אחדות ה' כמו שלומדים בשער היחוד והאמונה אלא אחדות ה' במציאות, בחיי היום-יום. בעולם, במאה העשרים ואחת.

הוא להיכנס למקום שבו לומדים ומתפללים, לבית כנסת ובית מדרש, שיש שם כזו רמה של חום שלא נותן שום נתינת מקום לעוה"ז, ואז הכול 'נשרף' ואז אתה יכול לצאת משם נקי...

וזה גם דרך להגיע לרבי. ויוצא שבכללות יש שלוש סיבות למה להגיע לפה:

אפשר להגיע לרבי פשוט מצד שצריך גשמיות. וזה נכון, זה המקום לבקש על גשמיות. (כשמדברים על בחורים זה לא דאגות של פרנסה וכיוצא בזה, אבל בהחלט יש דאגות, ולכל סוג של דאגה - זה המקום). זה המקום שממנו השפע מגיע - "זה שער השמיים". ואפילו לגבי דאגה פשוטה ונמוכה, אם זה דבר שמדאיג אותי, שתופס אותי, אז צריך להתייחס לזה ולטפל בזה. ומאיפה יבוא הפתרון? - אין לי מקום אחר 'לקנות' חוץ מפה...

ויש להגיע לרבי בשביל רוחניות. להגיע לרבי בשביל להתחמם בכזה סוג של 'רותחין' שבו כל החיידקים נהרגים, ואני יכול לצאת משם נקי.

ויש משהו אחר: להגיע לרבי בשביל להיות בשולחן של הרבי. זה אחרת. להגיע לפה ולשמוע במה הרבי מעוניין. זו נסיעה אחרת, והגעה אחרת, זה ראש-השנה שחל להיות בשבת. הבית כנסת של הרי"ף זה לא במרוקו, זה כאן בניו יורק, אתה יכול להיכנס להיות בד' אמות האלו, כל יהודי פשוט יכול לבוא ולהיות נוכח בתקיעות בשבת... אתה יכול להיות פה, לנסוע, ולהתרומם למקום אחר.

'כוונה העליונה' - לקבל את השפה של הרבי

כאשר ר' מאיר הארליג היה בחור, פעם אחת הרבי נכנס לזאל, ושאל אותו האם הוא יכול לבקש ממנו משהו. זה היה בערב פסח, והרבי אמר לו שהוא מעוניין לשלוח אתו מצות. הרבי הביא לו מצות, ואמר לו לנסוע לשדה התעופה, וכשהוא יגיע לשם, שילך לדלפק של חברת תעופה מסוימת, ושימתין שם עד שיפגוש מישהו ולהביא לו את המצות. הרבי שאל אותו אם יש לו כסף למגירת הלון וחזור, וכאשר ר' מאיר השיב שיש לו, הרבי ביקש ממנו שכאשר יגמור את השליחות, שיכנס להודיע שהשליחות התבצעה.

ואכן, ר' מאיר נסע ומצא את האיש והביא לו את המצות. וכשהוא חזר ל-770 הוא ראה שהדלת של חדר המזכירות פתוחה, והוא נכנס אל החדר. מיד כשנכנס, המזכיר אמר לו שכבר כמה פעמים הרבי הגיע, ושאל האם הוא חוזר. אז ר' מאיר נכנס מיד לחדרו של הרבי, והודיע לרבי שהוא קיים את השליחות וסיפר באריכות את פרטי הדברים. ואז, כשהוא סיים את הסיפור, אמר לו הרבי את המשפט הבא: "אתה עשית את שלך, ואני עשיתי את שלי, ושנינו ביחד עשינו את השליחות של הקב"ה".

זה היה המשפט. שנינו ביחד עשינו את השליחות של אויבערשטער. יש פה 'שפה', שיש את ה'כוונה', ומפה זה מתחיל. והשאלה היא כמה אנחנו מכוונים אל הכוונה, וכמה אנחנו מבצעים את זה. ואת השפה הזו מקבלים מפה. כי לנו, מצידנו אין את השפה הזו. אם אנחנו אמיתיים, ולא מרמים את עצמנו, אז איך בכלל יש לנו את התעוזה לדבר בשפה הזאת של 'כוונה'? - זה רק כי יש רעיא מהימנא, וממילא ל"אפס קצהו ושמץ מנהו" אנחנו שייכים.

יש מכתב ידוע של ר' לייזר קרסיק, הוא כתב מכתב שהוא לא חתום עליו, זה היה בשנות השי"ן, היו אז באה"ק הרבה בוגרי תומכי תמימים מהישיבה בליובאוויטש, והרבה מהם היו רבנים. ר' לייזר כתב מכתב חריף מאוד, שחבל, כמה היה אפשר לעשות בשביל הפצת המעיינות אם היינו עובדים ביחד בשביל ליובאוויטש, וזה שאנחנו לא באחדות... זה מכתב חריף מאוד ובכוונה הוא לא חתם את שמו כדי שזה לא יראה כאילו זה נכתב מצד איזה אינטרס צדדי, אלא הוא רק מעורר את כולם לדבר ולחשוב על העניין הזה. אם לא מכירים את המכתב אז כדאי להשיג אותו. זה מכתב ארוך, כתוב מאוד 'גישמאק'. ויש שם הקדמה שלמה, לפני שהוא נכנס לדברי מוסר, שהוא מתאר מה זה 'ליובאוויטש'. הוא כותב, שכשהיינו בליובאוויטש, אז מה היה האיחול? מה התמימים היו מאחלים אחד לשני? אצלנו זה היה דבר אחד: אז מ'זאל אויספירען די כוונה, שנבצע את הכוונה. זה האיחול של תומכי תמימים.

והעניין הזה, זה לא 'בכח עצמו'. גם אם תקבץ את האנשים הכי רציניים בעולם ותשים אותם סביב שולחן יחד - הם לא יגיעו לזה. זה לא השפה שלהם, זה מגיע מזה שיש מישהו שמייצג את הכוונה, שסביבו אנחנו מתכנסים. זה המפגש שבין "מרכבה לשכינה" ל"מרכבה לקוב"ה", השבטים אומרים ליעקב אבינו "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד" - כמו שאצלך זה רק "אחד", ככה זה אצלנו. ככה זה בנוי, שנוסעים לרבי, ומגיעים ואומרים: אנחנו אתך. ואז אנחנו יכולים לדבר שפה שהוא באין ערוך-מאיתנו, ומצד שני זה דבר שבעצם יש לנו כבר, כמו שאדמו"ר הזקן כותב בתניא שם (פרק מ"ד), שבאמת יש בכל אחד את הרעיא מהימנא שבו.

כשר' מענדל וועכטר התקרב היו בזה הרבה שלבים, אבל אחד הדברים שתפסו אותו במיוחד - הוא היה מדבר על זה עם התלמידים שלו, שמעתי את זה מהחבר'ה שהתקרבו על ידו - היה כך: זה היה כשהוא כבר שמע כל מיני ביאורים בחסידות והוא אפילו היה בהתועדויות. בתקופה הזו היה סדר סודי, שכל דבר חדש שיצא (שיחה, מכתב וכו') היו מביאים את זה לויליאמסבורג. מי שהיה אחראי על זה היה ר' יוסל זאלצמן, היום הוא שליח בטורונטו. באחד השנים יצא מכתב כללי בערב ראש השנה, ומיד כשזה יצא הוא נסע לויליאמסבורג והוא הביא את זה לר' מענדל וועכטר, וכשהוא הביא לו את המכתב הוא איחל לו, כמו שמאחלים לפני ר"ה: שתהיה שנה טובה ומתוקה, ושנזכה למלאות את הכוונה. ור' מענדל וועכטר פשוט השתגע מהשפה הזאת... הוא

אמר, לא מדברים פה דווקא על איזה משכיל גדול או משהו יוצא דופן, אלא זו השפה הפשוטה, הוא העביר את השפה שהוא שמע. אדם רגיל מאחל לפני ראש השנה נחת ובריאות וכו', איך נכנס פה ה'כוונה' פתאום? זה דבר שלא מגיע ממנו, אלא זה עניין ש"רוחא דשביק בגווה", זה מגיע מהרבי.

כשמסתופפים כאן, זה מה שקורה, כשנמצאים אצל הרעיא מהימנא או "אפס קצהו ושמץ ממנו" של "כברא דאשתדל" יכול לקרות. כשלומדים את השיחה של נצבים-וילך תשמ"ט, שם הרבי מדבר על עוד מדרגה בביטול ועוד מדרגה וכו', זה יכול להישמע תיאורטי, א דקות'דיקע שלילת השלייה (ובזה גופא שני אופנים כפי שמצויין שם בהערה מתרס"ו) – וזה נשמע כמו פלפולים באוויר... עד שאתה קולט שהרבי בעצם אומר דבר פשוט: מה שנדרש זה שתשכח מעצמך – יש את מה שנצרך וזהו.

ר' ישראל ור' יואל ישבו פעם להתוועד כאן בבית רבקה, ור' ישראל דיבר כל הזמן על ביטול, ואיך שיש את הישות שמפריע, אז ר' יואל אמר לו: תשכח על הישות שלך ותשכח על הביטול שלך, יש את מה שנצרך...

הוא סיכם את כל השיחה במשפט אחד...

והדבר הזה, זה מגיע רק זה כשנמצאים כאן, זה שפה של הרבי.

'השער-בלאט' - להיות מחובר למעיין

(בהמשך לזה שניגנו "הבן יקיר"):

את המילים "המו מעי לו" יש גם במאמר "יחינו מיומיים", אדמו"ר הזקן מסביר שזה מדבר על מלאכים (כי ה'מעיים' של הקב"ה זה החיצוניות, שזה המלאכים). ומה זה יהודי? – זה אפרים, שיש לו את החיבה והקשר העצמי עם הקב"ה – "הבן יקיר לי". יהודי פונה להקב"ה ואומר "כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד", וזה כבר עניין אחר.

עכשיו למדו בישיבות קטנות את המאמר של שמחת תורה תשט"ז, ד"ה "כי נער ישראל", זה מאמר מיוחד מאוד שמדבר על הקשר העצמי שבין יהודי להקב"ה. וכשלומדים את הדברים האלו בחסידות זה יכול להישמע כמו סוג של 'חשבון', שיש קשר מצד נר"נ, מצד חיה, ומצד יחידה (ובמאמרים של הרבי כבר מדברים על הנשמה עצמה שלמעלה משם – "חמשה שמות נקראו לה").

אבל האמת היא שהרעיון הוא פשוט: יש עניין של זהות, ויש תפקוד. והתפקוד יכול להיות ברמות שונות, ועדיין הזהות יכול להיות באין-ערוך לרמת התפקוד, וזה שאני לא מתנהל בהתאם לזהות שלי זה לא אומר שזה מי שאני.

יש זמנים שצריכים להתנער ולהתרומם מהתפקוד ולהפנים שלא זה מה שקובע... כי יש את מי שאני, את הזהות שלי אליבא דאמת. הרי כל העניין של ראש השנה (הצעקה ו'הקול פשוט' וכל העניינים) - בסוף זה בשביל ה'עולמות', שיהיה להקב"ה תענוג בעולמות. וזה הכל הכנה ליום כיפור, להגיע לבהירות של הקשר העצמי - "אנא ומלכא בלחודוהי", זה רק הקב"ה ואני.

אנחנו עומדים כמה ימים לפני יום כיפור. מבואר שהעניין של "וכל אדם לא יהיה באהל מועד" הוא שלא רק שלא יהיה אדם גשמי, ולא רק שלא ייכנס "פני אדם", שזה המלאכים, אלא השלילה היא גם לגבי כל המדרגות שבאדם עצמו, שלא יהיה שם כל ה'ציור קומה' שלו. שלא יהיה שם השכל והמדות שלו, כי זה זמן של 'יחידה ביחיד' - קשר מהעצם לעצם. וכמו שהרבי אמר בתשכ"ג שהעניין של 'נעילה' זה שנועלים את הדלת, הקב"ה ואני ננעלים - ואין שום דבר אחר, שום השגות ואינטרסים אחרים. זה יום שעוקפים את האיפה שאני אוהו. מה זה משנה איפה אני אוהו עכשיו? השאלה היא מי אני.

וכשמגיע יום כיפור, מותר לחשוב על מה הולך להיות ביום הזה. זה לא 'פייק', שעושים כאילו, ומשחקים כאילו אנחנו מלאכים. האמת היא, שאנחנו בכלל לא מלאכים, כי מלאכים זה דבר מאוד נמוך... "ברוח פיו כל צבאם" זה כלום, שום דבר, אנחנו - זה 'יחידה ביחיד', משהו אחר לגמרי.

זאת הבהירות שצריכה להיות כדי שנוכל אחר כך לצאת ולקבל החלטות ולנהל את החיים בהתאם לזה. שאני והוא קשורים, נוגע לי מה שנוגע להקב"ה וממילא אני יכול להגיד שאני "שמח בשמחתו", וזה "כברא דאשתדל".

ובשפה של הרבי - בלי להיכנס לכל חילוקי הדרגות - ביום טוב של ראש השנה שחל בשבת, הדבר היחיד שקיים זה הוא... "שלילת החיוב ושלילת השלילה", אני יכול אפילו לתקוע אם זה מה שנצרך, כי מעיקרא אין 'ביטול' ואין 'מתבטל'. אין כאן אדם שמתבטל.

וכל הדבר הזה, זה לא רעיונות בעלמא, אלא זה עניין של זהות. וזה מה שמתבהר כאן במקום הזה. אפשר ללמוד הרבה חסידות, אבל כשאין את המאור אז האור הולך ודוהה, כי בסוף בלי מעיין, המעיינות מתייבשים.

מסופר על ר' דוד אוקינוב הי"ד שכשהוא הגיע מרוסיה, הרבי שאל אותו על כל מה שהיה שם מאחורי מסך הברזל. בין הדברים הוא סיפר לרבי שהם הצליחו להבריא כרך של לקוטי שיחות. אז הרבי אמר, בטח הורדתם את דף השער (הרי כשרשום השם של הרבי זה הכי מסוכן ומחשיד).

אז הוא אמר שלא! השער-בלאט עצמו זה הרי מחיה נפשות!... איך נוריד את דף השער, זה העיקר... וכשהרבי שמע את זה, הרבי מאוד חייך... אפשר ללמוד חסידות, ולשכוח על השער בלאט. ההתחלה זה דף השער.³³

זה ההתחלה והיסוד. צריך לזכור ש"כל הנחלים הולכים אל הים", הכל צריך להיות מחובר למעיין.

חסידות זה אלוקות. וזה לא מצד איזה חשבון וטעם צדדי שרק הרבי יכול להגיד חסידות. אלא זה העניין מעיקרא. מה זה חסידות - שהרבי נותן מעצמו, זה הגדר מלכתחילה. ר' ישראל היה חוזר על זה תמיד, איך שר' גרונום היה מתאר מה היה קורה אם היו לוקחים יהודי לאי בודד, והוא היה יושב שם ולומד את כל ספרי החסידות הנדפסת (הוא היה מתאר את זה באריכות, לגרונום היה פה מפיק מרגליות) - איך שלא היה יוצא מזה שום דבר, כי חסידות בלי רבי זה לא חסידות. צריך לזכור מה הנקודה...

ר' חיים שלום דייטש מספר שהיה יהודי בירושלים בשם ר' ברוך ליפקין, שהיה יושב עם משקה ולומד לקוטי תורה, וכשהוא היה מגיע ל'קטע טוב' היה מוזג לעצמו ואומר 'לחיים רבי'...

הוא קלט את הנקודה... אף אחד לא יתיישב עם גמרא ויגיד 'לחיים אביי'... אבל כשלומדים מאמר זה אחרת, יש פה דו-שיח.

³³ (לאידך יכול להיות מצב שיש את דף השער בלי הספר... ומובן שזה לא נקרא דף השער, כי אין לך שום דבר, ובשופטני לא עסקינן).

לימוד חסידות בשופי

* * *

כינוס 'צאתכם לשלום' לתלמידי התמימים, תשרי תשפ"ב

* * *

"הביא עצמו במי הדעת הטהור" | מה לוקחים מהשהות אצל הרבי? | "גאר ווי אמאל" | לימוד חסידות כמטרה בפני עצמה | לימוד חסידות בשופי – ההכנה לימות המשיח

”הביא עצמו במי הדעת הטהור”

כששומעים או קוראים התוועדות של הרבי, יש רגעים שרואים שכאן הרבי מדבר 'ברור', את הענין כמו שהוא בלי רמזים.

בשנת תשי"ז היו כמה התוועדויות שאחד אחרי השני היו מבוססות על התוועדויות של הרבי הריי"ץ. באותה שנה הרבי דיבר על התוועדויות של לפני עשרים שנה, תרצ"ז.

בשבת בראשית תשי"ז הרבי התחיל את ההתוועדות עם השיחה הידועה שצריכים לסמוך לגמרי על הרבי והרבי כבר ידאג לך וכו'. ולקראת סוף ההתוועדות הרבי אמר משפט, שהיה ברור שהרבי אומר חידוש של 'דור השביעי'. וזה לא רק שהרבי אמר דבר חידוש, אלא הרבי הביא את דברי הרבי הריי"ץ וסייג אותם במפורש. הרבי הביא שהרבי הריי"ץ אמר שבנוגע ללימוד החסידות לא נוגע כל כך הכמות, אלא העיקר זה האיכות (ובאמת זה משפט די נפוץ, הרבי הריי"ץ מתאר איך שהיו חסידים שחיו עם 'ווארט' אחד ארבעים שנה, שהרי העיקר זה הפנימיות).³⁴

אבל הרבי אמר שזה נכון כשמדברים על 'עבודה', אבל כשזה מגיע ל"פוצו מעיינותיך חוצה", זאת אומרת אם מדברים על חסידות בעצמה, אז בפירוש כן נוגע הכמות.³⁵ והרבי המשיך בשיחה קצרה אבל 'אש', מה זה לימוד החסידות שזה נוגע שזה יהיה בכמות:

”מה נקרא ”בשופי”? – הרי זה כמו אדם הנכנס למקוה, שצריך להיות כולו מכוסה לגמרי (”אינגאנצען פארטרונקען”) במקוה, עד שמציאותו אינה נראית כלל, ומה שרואים, אין זה אלא מציאות המים בלבד, משא”כ כל זמן שרואים עדיין את מציאותו, אפילו אם בולטת מהמים שערה אחת, אזי לא עלתה לו טבילה, גם לא עבור האברים המכוסים במים. וכמו”כ צריך להיות בלימוד החסידות – כלשון הרמב”ם: ”הביא עצמו

³⁴ [ראה ספר השיחות תרצ"ז עמ' 198: "כמות איז נוגע אין גשמיות אבער אין עבודה איז כמות ניט נוגע, הר"א מהאמעל, וואס ער איז געווען א גאון אין חסידות, האט געזאגט אז מיט א ווארט וואס מ'האט געהערט פון רבי'ן, האבן זיי געלעבט יארן...". וביטוי חריף יותר מובא בסה"ש עמ' 89 בשם הרבי הרש"ב: "מדוע היו בעבר לומדים פחות, יודעים פחות, ואף על פי כן פעלו הדברים. ואילו כיום הרי מהיכי תיתי" ובהמשך לזה, "פעם היתה חסידות בבחינת רפואה, ואילו היום חסידות היא בבחינת אכילה, ובאכילה שייכת אכילה גסה"].

³⁵ [ראה תו"מ תשי"ז ח"א עמ' 163: "בנוגע לענין לימוד החסידות, אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שלא נוגע ה"כמות"; יכולים להיות אפילו עם פתגם אחד ("איין ווארט"), ובלבד שיהי' הדבר בפועל, "טאפרו דא פלאחו". אמנם, ענין זה הוא רק מצד העבודה, שעל זה מספיק אפילו פתגם אחד; אבל מצד הענין ד"פוצו מעיינותיך חוצה", צריך להיות ריבוי גם בכמות, היינו שלא להסתפק בכך שיודעים מאמר אחד, עשר מאמרים, מאה מאמרים, אלא צריכים ללמוד חסידות בשופי"].

במי הדעת הטהור", שיטביע בהם ("פארטרינקען") גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם, כך, שלא תהי' נראית מציאותו, כיון שנעשה מכוסה לגמרי בחסידות".³⁶

הדרך להיכנס לגמרי ללימוד החסידות, זה דווקא על ידי ריבוי בכמות. בהתוועדות של שמחת בית השואבה הרבי דיבר על הענין הזה, וביאר שהמעלה של איכות היא שאני תופס את הדבר, שהדבר נמצא בי, בפנימיות.³⁷ ואילו המעלה של בכמות זה שאדרבא, זה בפירוש לא אני, אלא אני מאבד את עצמי בתוך העניין... חסידות נשארת בטהרתה,³⁸ ואני 'טובל' בזה, אני 'שוחה' בחסידות... והרבי אמר אז שהעניין הזה נוגע היום. זה חידוש של הרבי.

מה לוקחים מהשהות אצל הרבי?

אנחנו נמצאים פה בד' אמות אצל הרבי, מה זה אומר 'להיות פה'? 'להיות פה', זה לא הפירוש שתופסים דבר מסוים, אלא 'להיות פה' זה גופא העניין, להיות פה במקום הזה. זה הפירוש שנמצאים יום טוב אצל הרבי, זה לא רק שנכנסים לרגע, אלא מסתובבים פה, 'שורים' פה, הלשון של הרבי במכתב זה "להסתופף", להסתובב פה.

אז מה לוקחים מפה? הרי לכאורה כשעוזבים, אז אפשר לשבת וללמוד 'ווארט', ולהבין ו'לעכל' אותו ולהפוך את זה להיות שלי, אבל הדבר הזה של להיות 'בתוך', להיות כל-כולי עטוף ולהילקח למקום נעלה יותר (ה'וימינו תחבקני") – את זה לכאורה אני לא יכול לעשות מרחוק...

אומר הרבי שיש דרך לעשות את זה: אם יהודי נמצא כולו בתוך חסידות. "הביא עצמו במי הדעת הטהור".

בלקוטי תורה בדרושים של שמיני עצרת אומר אדמו"ר הזקן על הפסוק "טוב לחסות בהוי' מבטוח באדם", ש"בטוח באדם" זה מה שיכולים להבין, סדר השתלשלות, וממילא אפשר לדבוק בזה,³⁹ כי זה דבר שיכולים לקחת בפנימיות. אומר אדמו"ר הזקן, "טוב לחסות בהוי'", עדיף להיות ב'מקיף', להיות כולך ב'תוך', להיות מכוסה בזה לגמרי ולהילקח למקום הזה, כי זה מה ששומר את האדם. זה הפירוש להישאר אצל הרבי.

³⁶ [שם].

³⁷ שזה הפירוש לימוד 'לעיון', שזה נהיה 'שלי' על ידי זה שאני לוקח את העניין ומסביר את זה במילים שלי, שאז זה נעשה 'מוזון', שמתקבל בפנימיות, "דם ובשר מבשרו".

³⁸ [ראה לעיל הע' 14].

³⁹ "מבטוח" מלשון 'להטיח' ולהדביק.

הרב לוי ויינברג מדרום אפריקה מספר שכשהוא היה בחור צעיר, בתחילת שנות ה־למ”ד, הוא למד את ’המשך’ ראש השנה תש”ג הידוע של אדמו”ר הריי”צ. וכשהוא הגיע לפרק י’ ואילך שמדבר על נושאים עדינים (השגת השלילה באופן מציאות הכוחות בהעצם כשאינן העצם מושלל מהם) - הוא הסתבך בהבנת הפשט. באותה תקופה הוא היה כותב מכתבים לאחיו הגדול, ר’ שלום בער וינברג שהיה אז שליח צעיר בקנזס, אז הוא כתב לו בנושא הזה ושאל אותו איך הוא מבין פשט במאמר. אז אחיו ענה לו, אבל זה עדיין לא הונח אצלו, והוא השיב לו במכתב עם שאלה על הביאור וכו’. באיזה שלב, האבא, הרב יוסף וינברג, נחשף לחליפת המכתבים וכמובן נהנה מאוד לראות את זה. אז הוא הוסיף מדיליה ביאור משלו, ואז אסף את כל ההתכתבות והכניס את זה לרבי, וכתב שהוא מקווה שהדבר יגרום נחת רוח.⁴⁰ הרבי בתגובה תיקן את המילה ”יגרום” והפך אותה ל”גרם” והוסיף את המילה ”רב” - והיינו שגרם נחת רוח רב, והדגיש את המילה ’רב’. והרבי הוסיף והסביר שנחת הרוח נגרם מכך ששקלו וטרו בדא”ח, והרבי הוסיף משפט, ”יהי רצון שיהיה גאר ווי אמאל”.

זה ביטוי שהוא לא כל כך רגיל אצל הרבי... וזה אומר שהרבי פשוט נהנה מזה שבחור צעיר מונח בחסידות. ולא דווקא מצד זה שהוא הבין את פשט בצורה מדויקת (לבסוף מדברים על בחור צעיר, ומדובר בנושאים עדינים ועמוקים), אלא הרבי נהנה מזה שהוא מונח בזה, בשקלא וטריא בדא”ח.

וזה העניין של ”הביא עצמו במי הדעת הטהור”, שנמצאים בתוך הדבר, ”טוב לחסות בהוי””. אפשר לקחת ווארט מסוים של הרבי וללמוד ולעכל’ אותה, ויש ללמוד התוועדות שלמה, ’לשחות’ ו’לשרות’ בזה, ”ווייקען זיך אין דברי הרב”.⁴¹ זה לא עניין של זמן או נושא מסוים שסיימתי ו’כבשתי’, אלא עצם זה שאני פה, בתוך הדבר.

לימוד חסידות כמטרה בפני עצמה

ידוע שיש שני טעמים לגילוי של חסידות: (א) כיון שיש ירידת הדורות, יש צורך בלימוד החסידות. (ב) כיון שחסידות זה טעימה מימות המשיח, אז בערב שבת אחרי חצות - זה הזמן לטעום מ’מאכלי השבת’, מימות המשיח. יש ללמוד חסידות כי זו התרופה לבעיות של הדור, ויש

⁴⁰ הוא סבר שהרבי אוהב לשמוע באופן שאינו רשמי כביכול, אלא בדרך אגב מהצד, מאנ”ש, על העיסוק של חסידים בענייני הפצת היהדות ולימוד החסידות.

⁴¹ [ראה ’היום-יום’ כ”ו אלול].

דבר אחר: ללמוד חסידות, לא כאמצעי לאיזה עניין אלא כי זאת המטרה... בימות המשיח הרי מה יהיה, "וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו ואין מחירי", הכל יהיה מסודר בגשמיות, ובכל זאת "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה ... ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד". זאת המטרה.

אדם יכול לחשוב: 'מה אני – אני בן אדם. אלא מאי, אני גם יהודי דתי, ומה יקל עליי להתמודד עם האתגרים השונים בחיים בכלל, וברוחניות בפרט – חסידות... זה התבלין שימתיק את זה, זה יוסיף קצת טעם ו'גישמאק' לעניין וזה יעזור לי 'לבלוע' את היהדות והדתיות...'

אז מצד אחד זה בהחלט נכון שחסידות מכניס חיות בעבודה,⁴² אבל מובן שאליבא דאמת כל העניין מתחיל אחרת, חסידות זה לא איזה אמצעי לעזור לך ב'עבודה' אלא הפוך, זה המטרה של ה'עבודה'... הרי המהות והמטרה של העבודה זה להביא לימות המשיח, ו"לא נתאוו חכמים לימות המשיח אלא לדעת את ה' בלבד", וזה חסידות...

בשנת תשכ"ג התחיל כל ה'קאך' על 'שנת הק"ן', ובסוף הפארברענגען של י"ט כסלו של שנה הזו, הרבי אמר שיחה מיוחדת, והרבי ביקש שיכתבו 'הנחה' מאותה שיחה, וזה הוגה והופץ. הרבי דיבר בצורה חזקה ובהתרגשות על כך שהגיע הזמן שצריכים להתעסק בלימוד חסידות "בשופי, בהתמדה ובשקידה", פשוט ללמוד החסידות.⁴³

הרבי הסביר שהוא לא אומר את זה בגלל שיש לו 'אינטרסים' אחרים – שהלימוד יביא לידי תוצאות טובות – אלא שהוא אכן מתכוון לדברים עצמם, הלשון היה "פי ולבי שוין: התמדה ושקידה בלימוד החסידות". כאילו הרבי אומר, תאמינו לי שאני לא מגיע אליכם מ'סיבוב', שאני

⁴² [בהתאם לטעם הראשון של גילוי תורת החסידות].

⁴³ [”די נקודה העיקרית פון די שיחות איז, אז מען דארף לערנען חסידות בשופי, בהתמדה ובשקידה. ניט נאר די וואס ”תורתם אומנתם” ... נאר אויך בעלי עסק ... מען מעג זיך פארגינען צו קלאר ווערן תורה אור, לקוטי תורה – וועגן תניא דארף מען דאך גארניט ריידן – המשכים, מאמרים א. א. ו. ... איך מיין עס גאר פשוט: מ'זאל מוסיף זיין אין דער שקידה והתמדה פון לימוד חסידות. דער לימוד וועט במילא ברענגען לידי מעשה, אבער וואס איך רייד איצטער – און פי ולבי שוין: התמדה ושקידה בלימוד החסידות ...” (לקו”ש ח”ד עמ’ 1369)].

אומר לכם ללמוד חסידות כי מעניין אותי התוצאות. אלא, פי וליבי שווים, אני רוצה את הדבר הזה - כי זה מה שצריך.⁴⁴ צריך פשוט ללמוד חסידות כי זה העניין.⁴⁵

"פוצו מעיינותיך חוצה" זה לא סגולה, שאם ילמדו חסידות אז משיח יבוא, אלא הפירוש של "פוצו מעיינותיך חוצה" הוא שחסידות זה משיח... זה זה. כל פעם שלומדים חסידות אז משיח הגיע קצת... זה הדבר.⁴⁶ ובשפה של י"ט כסלו תשכ"ו: חסידות זה 'פנימיות עתיק', זה ה'עצם' (כפי שמבואר באריכות ב'קונטרס עניינה'), ומובן שה'עצם' זה לא איזה פרט או אמצעי, אלא זה העניין, זה הדבר עצמו.⁴⁷

⁴⁴ [ראה עד"ז בתו"מ ח"ד (תשי"ב ח"א) עמ' 338: "... ולפיכך תובעים מאת כאו"א מישראל - שמבלי הבט על גודל פחיתות מעמדו ומצבו, לא יחסיר אפילו יום אחד את השיעור שלו בתורת החסידות, ואפילו ביום זה גופא שבו נכשל ח"ו בדאורייתא (הן בענין ד"קום ועשה" והן בענין ד"שב ואל תעשה") - הרי גם ביום זה לא יחסיר את שיעורו בלימוד החסידות, ולא רק בענין של "עבודה" אלא אפילו בענין של "השכלה" באלקות, ואפילו ענין כזה (בהשכלה) שמצד רום עומקו אינו יודע כלל כיצד "להורידו אליו" ("אראפצוטראגן צו זיך")!"]

⁴⁵ היה לזה המשך, בפורים תשכ"ג הרבי דיבר שוב באופן חריף מאוד שצריך להתמסר ללימוד חסידות. הרבי אמר שלא מדברים בכלל באותם מושגים. הרבי נתן אז לר' יואל להתעסק ב'ספר הערכים' ולאחרים ב'מראי מקומות' של שו"ע אדה"ז וכו', והרבי אמר שזה לא נעשה, וכמה שדורשים - לא רואים תוצאות... אחרי ההתוועדות הרבי ביקש להעביר דרך הרב חודקוב שמעכשיו לא עובדים בשביל חודקוב, אלא עובדים ישר בשביל הרבי, שזה אומר שפעם בשבוע או בשבועיים צריכים להיכנס לרבי ולתת דו"ח על מה שנעשה. זה היה הסדר, והיה אז לחץ מטרור. אם אני לא טועה בסיון של אותה שנה, הרבי חזר מהאוהל, והרבי אמר לרב חודקוב, ש"אני ביקשתי ואני יצאתי מגדרי בכדי שאחרים יצאו מגדרם, ולפועל זה לא קרה". ומדובר בתקופה שאנשים יצאו מגדרם מכל סוג גדר שאנחנו יכולים לתפוס בשכל אנושי, אבל הרבי אמר שזה בכלל לא במושגים שלי... הרבי דיבר מאוד באכזבה. ועל מה מדובר? שהרבי פשוט רוצה את הדבר הזה. שיתמסרו לגמרי לעניין.

⁴⁶ יש כאלו שטוענים שכדאי שמשח יבוא כי אז כולם יעשו תשובה, וזה בעצם כמו הטענה שהסיבה ללמוד חסידות זה כי זה מעורר לעשות תשובה. אז קודם כל, נכון שכשמשח יבוא אז יתראו כל החולים, שזה כולל גם מחלות הנפש, ומחלות הנשמה, ומובן שאכן כולם יעשו תשובה, אבל לא זה הסיבה שמשח צריך לבוא... למה שהמשח יבוא? - כי זה מעיקרא מטרת הבריאה... ממילא, כשאני לומד חסידות, זה לא שעל ידי זה אני אביא את המשח (בעתיד) - אלא אכן הבאתי את המשח קצת לראש שלי. דאס איז משיח. (המעיינות הרי דבוקים ומחוברים במעייין, ומה זה המעייין? זה הרבי. וזה העניין של משיח. זה ממש לא מסובך...).

⁴⁷ ולהעיר, שאלביא דאמת, חסידות עצמה נעלית לא רק מ'עבודה', אלא גם מ'פוצו מעיינותיך חוצה'. ראה שיחת אחש"פ תשמ"ד (תו"מ תשמ"ד ח"ג עמ' 1543), שבו הרבי מבאר את הסיבה שכתבי מאמרי אחש"פ לא ניתנו ע"י הרביים (בשונה מהמאמרים של הימים הראשונים של פסח וש"פ): "כשם שיום השמיני דפסח הוא יום כפ"ע שלמעלה משבעת ימי ההיקף (...). - מתבטא הדבר גם בעניני התורה דיום זה ["ואדרבה: "אסתכל באורייתא וברא עלמא"], שמאמרי החסידות שנאמרו ביום זה הם ענין כפ"ע, כך שאינם מוכרחים לבוא בהמשך לשאר המאמרים דתקופה זו. וכמו כן בנוגע לתניית ה"כתב" דמאמר זה -

לכן, השאלה שנשאלת הרבה, "למה להתעסק בחסידות אם לא בשביל 'עבודה'?" זו שאלה שבעצם מגיעה ממקום זר, מבחוץ. הנחת היסוד של השאלה היא שלימוד חסידות עצמו, מי אומר שצריך את זה בכלל, שלכן צריך להצדיק את זה מאיזו סיבה כלשהי. אז נכון שלאנשים מחוץ לחב"ד הרבי מסביר שצריך ללמוד פנימיות התורה כי יש גר"א שכותב שמי שלא לומד פנימיות התורה, הוא לא יודע לפסוק אפילו בנגלה, ויש יהודים תמימים שהסיבה שהם לומדים חסידות זה פשוט כי הם רוצים לפסוק את הלכה בצורה ישרה, וברור שזה נכון (הרבי הרי מביא את הגר"א הזה בכמה וכמה מכתבים), אבל על זה מדובר...?

לימוד חסידות בשופי – ההכנה לימות המשיח

בשיחה הידועה על הגחלים והמרגליות (שיחת י"ט כסלו, לקו"ש ח"כ), מבואר שישנן שתי סיבות ללימוד חסידות,⁴⁸ (א) מצד שחסידות מכניסה אור וחיות ההכרחיים לעבודת האדם (גחלים), (ב) לימוד החסידות בפני עצמו 'בשופי' לשם החסידות עצמה (לשם "דע את אלקי אביך"). באופן של "יגדיל תורה ויאדיר", ללא נפקא מינא בעבודה ומעשה בפועל (ואופן לימוד הזה לכאורה אינו חיוני עבור האדם - 'מרגליות'). והרבי מסביר שם, שבמה דברים אמורים שה'מרגליות' אינם חיוניים, זה דווקא כאשר האדם נשאר בד' אמות שלו. אבל כאשר הוא צריך להתייבב לפני המלך, בהיכל מלכותו, אז יש צורך גם בתכשיטים ופנינים (ובלי זה, לא רק שחסר פרט כלשהו, אלא

שלהיותו ענין בפ"ע, באופן נעלה יותר כו', הרי לאו דוקא שיבוא במדידה והגבלה דאיתיות הכתב וכו'". והרבי המשיך וביאר "את ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע לפועל: כאו"א צריך לקבל על עצמו החלטה טובה - שמפעם לפעם, לכל הפחות פעם אחת בשבוע, ימצא זמן שבו ישכח מכל עניני העולם וישכח מעצמו, ויתמסר לעסוק במחשבה והתבוננות בענין של "שומן" דתורה ומצוות' - פנימיות התורה שנתגלתה בתורת החסידות באופן ד'יתפרנסון'. היינו, להתבודד אליבא דנפשי', ולהעמיק מחשבתו בענין מסויים בתורת החסידות באופן של "יחוד נפלא" וכל זה - לא לשם איזו מטרה ותכלית, כדי לחזור בריבם או להדפיס וכיו"ב, כי אם בתור ענין בפ"ע כו'".

[וראה עד"ז ב'בדרכי החסידים', ח"א, עמ' 197: "החל מחודש תשרי תשי"א הרבי הוציא לאור את 'המשך' מאמרי תרצ"ד. אלו מאמרי 'השכלה' עמוקים מאוד. מסופר על החסיד ר' מרדכי חפץ, שבתקופה שהרבי הריי"צ אמר מאמרים אלו הוא היה בהתפעלות גדולה מעומק בענינים, עד שהתבטא ואמר: "אחרי כאלה מאמרים, מה כבר משיח יוסיף...". אגב הרבי הריי"צ לא סיים את אמירת ה'המשך' הזה, היות שהיו כמה חסידים שהתלוננו שהקהל לא מבין את הביאורים העמוקים. אמירת ה'המשך' זה הייתה כאשר הרבי הריי"צ כבר היה בפולין, והיו חסידים שעסקו בהפצת המעיינות והביאו יהודים מקהלים שונים לשמוע חסידות מהרבי. לכן הם טענו שהמאמרים קשים, ואינם מתאימים ליהודים אלו. בעקבות זאת, הרי הריי"ץ הפסיק את אמירת ה'המשך', והתחיל לומר מאמרים קלים יותר. מספרים, שהרבי הריי"צ אמר בכעין אכזבה: "רצייתי לתת לכם מתנה טובה; אתן לכם סוכריות...". ואומרים שגם הרבי (שלנו) מאוד הקפיד על כך כאשר שמע זאת". ומכאן שחסידות בעצם היא למעלה גם מהפצת המעיינות, כנ"ל].⁴⁸ [בהתאם לב' הטעמים הנ"ל לגילוי חסידות. ראה בשיחה שם, אות ד'].

זוהי פגיעה בכבוד המלך). וממילא עכשיו שנמצאים במצב של "הנה זה עומד אחר כתלנו", בהחלט יש צורך ב'מרגליות' שאיתם "ילכו אל החופה" עם מלך מלכי המלכים הקב"ה. ועניין ה'מרגליות' הוא דווקא על ידי לימוד בכמות, 'בשופי', ובלשונו של הרבי שם:

"און דורך דעם וואס מ'לערנט חסידות בשופי, ווערט מען "צוגעדעקט" אינגאנצן און אריינגעטאן אינג-אטלעכקייט, מעין ווי עס וועט זיין לעתיד לבוא, ווען מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" ... מען מוז לערנען חסידות ובשופי."

("ועל ידי לימוד חסידות בשופי נעשים "מכוסים" לגמרי ושרויים באלקות, מעין מה שיהיה לעתיד לבוא, כאשר "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" ... חייבים ללמוד חסידות, ובשופי").

בקשר לזה, יש סיפור שהרבי חזר עליו כמה פעמים⁴⁹ בשם ר' אנשיל אראנאוויטש מוילנא, שלאחר שהדפיסו את הלקוטי תורה לאחר הגהה ותיקון של שלשת אלפים טעויות, הרד"ץ חן לא היה מרוצה מזה. והוא הסביר, שעד עכשיו, כשהיו הרבה טעויות, היה צורך להתייגע על 'זוארט' חסידות, ועכשיו שתיקנו את הטעויות, מבינים מיד מה כתוב וממשיכים הלאה, וחבל שהלימוד יהיה ללא גיעה, "אזוי ווי וואסער"...

הרבי הסביר שאצל הרד"ץ היה יקר עצם זה שמונחים בזה. יכול להיות שתספיק פחות, אבל אני עדיין 'פה', אני בתוך הדבר.

אז יש שאני לוקח משהו מהלימוד לעצמי, ויש אני זורק את עצמי לתוך לימוד ... אנחנו נוסעים, ולפעמים למקום רחוק, אבל גם מרחוק אנחנו יכולים להיות 'בתוך'. וזה האיחול שאנחנו מאחלים אחד לשני, כשמסתיים חודש תשרי אצל הרבי, שלא נעזוב, אלא תמיד נשאר 'בתוך', כי "טוב לחסות בהוי"...

⁴⁹ [ראה תו"מ תשל"א ח"א עמ' 140. לקו"ש חכ"ד עמ' 540 ועוד].

”לבחורים יש את המקור” – התורה של הרבי

* * *

נאום במהלך התוועדות התמימים המרכזית, יו”ד שבט תשע”ח⁵⁰

* * *

”הם כבר רואים את המקור” | לא לרמות את עצמך | ווייקען זיך אין
דברי הרב | המענה לטענת ליצני הדור

⁵⁰ [הבא לקמן מתורגם מאנגלית].

בהתוועדות י”א ניסן תשל”ו קרתה סיטואציה מעניינת. באמצע ההתוועדות, בין השיחות, כשניגנו ”תרוממנה קרנות צדיק”, שני יהודים רוסיים, ולדימיר דשווסקי ובנו, התחילו ללכת לבימת ההתוועדות. הם עלו לבימת ההתוועדות כשהם מחזיקים בידם מסגרת גדולה, והגישו לרבי ציור של הרבי שהם ציירו. הם הגיעו לבטא הכרת הטוב עבור כל מה שהרבי עשה בשביל יהודי ויהדות רוסיה. הרבי קיבל את התמונה וחייך מאוד... בינתיים, הרבה בחורים לא הצליחו לראות מה זו המסגרת הזאת, כי הם (ולדימיר ובנו) היו עם הפנים לרבי ועם הגב לקהל, וככה כולם התחילו למתוח את הצוואר כדי שיצליחו לראות מה קורה, הם רואים את החיוך של הרבי, אבל הם לא מבינים ממה... אז היהודי הזה, ולדימיר, שם לב לזה, והוא לקח את התמונה והרים אותה, והתחיל להראות אותה לכולם, שהעולם יראו ”מעשה ידיו להתפאר”... ונוצרה סיטואציה מעניינת, שהנה הרבי יושב, ולידו עומד יהודי שמנופף בתמונה של הרבי ליד הרבי... אז הרבי הסתובב אליו ואמר לו בחיוך (ברוסית): ”הם כבר רואים את המקור”...

יש הרבה דרכים להגיש את התורה של הרבי לקהלים שונים. וזו באמת ה’כוונה’, להציג את התורה של הרבי בשפות שונות שהאנשים מבינים, ו’לארוז’ את השיחות בצורה המתאימה להפצת המעיינות.⁵¹ וזה באמת חשוב, אבל צריך לזכור שאנחנו לא צריכים להכיר את הרבי שלנו דרך כל סוג אמצעי. כי לנו, לבחורים, יש את המקור.

לפני שלושים ושמונה שנה הגיעה קבוצה מברזיל לרבי ל’י שבט, ואחד מהם היה עורך דין (מקורב, ככל הנראה). הם נכנסו לרבי ליחידות, כקבוצה, סוג של יחידות כללית לאורחים מברזיל. ר’ דוד וייטמאן, שהיה אז בקבוצה, מספר שהיהודי הזה הכין תרגום בפורטוגזית של המכתבים של הרבי בנושא של תורה ומדע שהוא תכנן לפרסם בי”א ניסן. אבל כשהוא הביא את הכתבים האלו לרבי, הרבי אמר לו שעדיף שהסטודנטים, שהמכתבים האלו מיועדים בשבילם, יבואו להתוועדות, כי בהתוועדות הם ישמעו שהתורה היא כזו אמת שלא זקוקה לאישור של המדע...

כלומר, ברור שעצם העניין של תרגום מכתבי הרבי, זה דבר מבורך, וגרם נחת רוח רב. אבל כנראה היה מורגש באופן וצורת ההגשה, שבזה מסתיים כל העניין. שמבחינתנו, הנה יש לנו את הרבי. ועל זה הרבי אומר לא, את העניין עצמו לא תמצא במכתבי תורה ומדע, אלא בהתוועדות.

יש דרכים שונות ’לדלל’ את התורה של הרבי כדי שיתאים לציבור מסוים, ולעומת זאת יש את המקור, את הדרך שבו הרבי מדבר על העניינים, ואת זה יש בהתוועדות של הרבי. בהתוועדות מורגש שהתורה זה ’תורת אמת’, ו’תורת חיים’. ה’אור’, ה’ליכטיקייט’ של התוועדות, זה משהו

⁵¹ כמו ”לקראת שבת”, או קטעי ווידאו שבו מציגים קטע קצר מתוך התוועדות של הרבי עם מוזיקה וכיו”ב.

שאי אפשר להעביר. האמת והבהירות שמורגשים כשהרבי מדבר על היוקר של יהודי, על הנחיצות לבצע את ה'כוונה' וכו' וכו' - זה דבר שלא ניתן להחלפה. ובהתוועדות באמת המסר שמועבר למשתתף הוא, שתורה לא צריכה את ההכשר של המדע. זה המקורי, ולנו יש את המקור. ואין סיבה שנוותר על זה ונסתפק בפחות...

לא לרמות את עצמך

אומרים שבבר המצווה של הרבי הריי"ץ, הרבי נ"ע אמר לו ווארט כזה: "דו זאלסט זיך אליין ניט נארען, דו זאלסט ניט נארען אנדערען, אונד דו זאלט ניט לאזן אז אנדערען זעלן נארען דיר", ("אל תרמה את עצמך, אל תרמה אחרים, ואל תתן שאחרים ירמו אותך").

אין דבר גרוע מהתחושה שרימו אותך (כמו שאומרים שהמרירות בניגון של 'שאמיל', זה לא בגלל שניצחו אותו אלא בגלל שעבדו עליו). אין סיבה שנמכור את הבכורה בשביל נזיד עדשים...

ברור שהציור של ולדימיר הנ"ל זה דבר יקר אצל הרבי, אבל לבחורים יש את המקור. אל תעמוד בין הרבי לבחורים ותנופף במושהו שהוא לא המקור... לבחורים ולאברכים יש את המקור, את ההתוועדות המלאה מההתחלה עד הסוף, את החיים, הפעימות, ה'דברי אלוקים חיים' והליכטיקייט של ההתוועדות, ואין סיבה שחסידי ילך על פחות מזה...

ווייקען זיך אין דברי הרב

ב'היום-יום' (כ"ו אלול) מובא שיש שלושה עניינים בהתקשרות, וזה מתואר בצורה מעניינת מהלכות הכשרת בשר: "סדר הכשר בשר לאכילה להוציא ממנו דם האסור הוא: שריה, מליחה, הדחה. ענינים בעבודה: שריה - ווייקען זיך אין דברי הרב (להשרות עצמו בדברי הרב), מליחה - יחידות, הדחה - ניגון".

מה זה אומר?

לגבי "מליחה-יחידות" כתוב שביחידות הרבי מוציא החוצה את הדם הלא-טוב (או הפוך, שביחידות הרבי מגלה את "הדם הוא הנפש", את הנשמה). אבל מה הפשט בשריה והדחה, ומה ההבדל ביניהם?

אז אפשר לומר כך: ההדחה, זה ניגון, ש'שוטף' את האדם. אין מי שישמע איך הרבי מנגן ניגון שלא 'נשטף' ו'נלקח'. וזה מייד. אבל זה עצמו החיסרון, שזה מגיע והולך. מים מגיעים, שוטפים וממשיכים.

ולכן יש גם סדר אחר: שרייה, "ווייקען זיך אין דברי הרב" (להשרות עצמו בדברי הרב). וזה לא מייד. לא מיד יש לאדם 'חוש' בהתוועדות, ולא מבינים מיד, זה דבר שלוקח זמן. אבל כ'שורים' בזה, זה נכנס ל'עצמות', עד שזה נעשה "לאחדים כאחד". זה נהיה אני. ובהחלט נוגע הכמות, עוד התוועדות ועוד התוועדות, עוד שעה ועוד שעה... שורים בזה. "הביא עצמו במי הדעת הטהור".

הרי בפשטות, הסבים שלנו, והדודים שלנו, איך הם נהיו חסידים? זה לא היה מייד. זה לא היה רק על ידי ניגון. ובוודאי זה לא היה על ידי סחורה 'מדוללת' של חסידות שהם לקחו. אלא, עוד שעה ועוד שעה של לשמוע דא"ח... להיות עם הרבי... מיטגעלאכט מיט'ן רבי'ן ווי מ'לאכט אויף עוה"ז, מיגעפילט ווי דער רבי פילט א איד. להרגיש את הקושי ברמב"ם ולחוות את הליכטיקייט של הביאור... מיטגעלעבט א פארברענגען. ככה הם נהיו חסידים... ופעם הבינו יותר ופעם פחות, אבל כולם היו נוכחים. כולם היו פה. וככה 'רייבט זיך אויס' ו'שורים' בהתוועדות.

המענה לטענת ליצני הדור

ונקודה אחרונה: תמיד יש את "ליצני הדור", שבאים ואומרים ש"מאבימלך נתעברה שרה", אנשים ציניים שטוענים שפעם היו בחורים ואברכים שהיו בהתוועדויות של הרבי, והרבי חונן ועיצב אותם, אבל היום, הדור שהתחנך אחרי ג' תמוז, זה עפעס "מן הרקק", נהיה איזה משהו עצמאי... "מאבימלך נתעברה שרה".

אז מה התשובה לזה? – ש"צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם", שנראים כמו הרבי, ומדברים בשפה של הרבי, ויש גישמאק בעניינים שלרבי יש גישמאק בהם, ואכפת מהעניינים של הרבי... עוד התוועדות ועוד התוועדות, המקור עצמו בלי פשרות, גם אם יש עניינים שלפעמים הם לא קלים ונעימים.

ואז – כ"שקלסתר פניו דומה" אז כולם מודים שלמרות שזה לא הגיוני, ואפילו מגוחך ומצחיק – "צחוק עשה לי אלקים" – אבל לפועל, העובדות בשטח חזקים מכל הגיון, ואם אנחנו נראים כמו הרבי אז זה אומר ש"אברהם הוליד את יצחק"...

עבודה פנימית

* * *

מלוח מלכה לכבוד י"ט כסלו, היכל מנחם מאנסי תשפ"ב⁵²

* * *

שלושת התכונות של חסיד | חסידות זה חיות | הטעמים לעשיית מצווה |
השגחה פרטית היא בפרט עצמו | "כל יומא ויומא עביד עבדיתיה" | "עכשיו
לא קיים המטוס" | ההבדל בין עסקן לשליח | 'אמונה' כמטרה בפני עצמה |
חינוך חסידי בלימוד תורה | 'חורף חם' | חיות פנימית בחנוכה

⁵² [הבא לקמן מתורגם מידיש].

יש אימרה מיוחדת, 'פנינה' שקבלנו במסורה מדור לדור, שאדמו"ר הזקן אמר בהתוועדות הרשמית הראשונה של חג הגאולה י"ט כסלו, בשנת תקס"ב.⁵³ לקראת י"ט כסלו התאספו החסידים מכל מקום, יש תיאורים ארוכים איך שזה היה נראה אז בליאדי, האורחים מלאו את הבתים. בשבת שלפני י"ט כסלו (פרשת וישלח) אמר אדמו"ר הזקן שלושה מאמרים, אחד אחרי השני. וכשהגיע י"ט כסלו עצמו, ר' אייזיק הומילער מתאר שאדמו"ר הזקן נעמד אצל הדלת והתחיל את התנועה של 'צאנה וראנה', וכשהוא נכנס נהיה שקט בבית הכנסת, ולפני שהרבי עלה למדרגות להגיד את המאמר, הרבי ניגן קלי אתה. אחרי המאמר (ד"ה פדה בשלום)⁵⁴ הרבי נכנס לחדר עם אחיו, הבנים וכמה יחידי סגולה מזקני החסידים לסעודת הודאה. ור' אייזיק מספר שאחרי בקשות והפצרות רבות, הבן של אדמו"ר הזקן, כ"ק ר' משה, הסכים לספר מה דיבר הרבי בסעודה. ומה שדובר השאיר ר' אייזיק בסוד גמור, ורק אימרה אחת, הנוגעת להנהגת החסידים, הסכים ר' אייזיק לספר.

בכלל, מובן היוקר של 'ווארט' של רבי, אבל כאשר מדובר על זמן כזה של י"ט כסלו, אז מדובר על עניין יסודי. וכך היה הלשון של אדמו"ר הזקן:

"איך האב מקבל געווען פון זיידן - מורנו הבעש"ט נ"ע - אז שטות, ניט נאר רוח שטות נשר שטות, וואס מענשן רופן ניט קיין קלוגער מענש, עצבות און הרגש מעלת עצמו, זיינען בא חסידים עבירות דאורייתא. חכמה, וואס מענשן רופן קלוגער, שמחה דורך געפינען אין יעדער זאך דעם גוט וואס איז משמח, און זריזות במתינות זיינען בא חסידים מצות דאורייתא."⁵⁵

[קבלתי מהסבא - מורנו הבעל שם טוב נ"ע - אשר שטות, לא רק רוח שטות, אלא שטות, מה שאנשים קוראים אדם לא חכם, עצבות והרגשת מעלת עצמו - הם אצל חסידים עבירות דאורייתא. חכמה, מה שאנשים קוראים אדם חכם, שמחה על ידי מציאת הטוב והמשמח בכל דבר, וזריזות במתינות הרי הם אצל חסידים מצוות דאורייתא].

⁵³ השחרור היה בשנת תקנ"ט, אבל בשנים הראשונות לא היה אישור רשמי לבוא ולחגוג וממילא אישרו רק לחסידים בודדים להגיע לרבי. אבל בראש השנה תקס"ב שמעו שאדמו"ר הזקן מדבר עם אחיו המהרי"ל על החיוב ההלכתי של סעודת הודאה, ומתוך זה שדובר על "ארבעה חייבים להודות" החסידים הבינו שי"ט כסלו בשנה הזאת הולך להיות שונה, וכך הווה.

⁵⁴ זה המאמר ד"ה "ויאבק איש עמו" שנדפס בתורה אור.

⁵⁵ [ספר השיחות הש"ת עמ' 52].

עד כאן הלשון שקבלנו, ומובן שיש כאן הרבה מה לבאר, אבל בעיקר צריך להבין את הנקודה האחרונה, של "זריות במתינות". כי זה שחסידי צריך להיות פיקח ושמת, זה מובן (לפי ערך), אבל מה זה המילים האלו "זריות במתינות"? אכן זריות זה דבר טוב, וגם מתינות, אבל לכאורה השידוך לא מתאים... זריות ומתינות הם לכאורה שני הפכים, אז מה זה אומר שיהודי חסידי הוא זריו ומתנו? ובנוסף, כיצד "זריות במתינות" זה ההיפך מ"הרגש מעלת עצמו"? וגם צריך להבין כיצד "זריות במתינות" זה יסוד חשוב כל כך "הנוגע להנהגת החסידים", שעל זה מדברים בסעודת הודאה של י"ט כסלו.

חסידות זה חיות

ידוע בכלל, שהרבה עניינים שהיו בעבר בהעלם, הרבי הריי"ץ גילה, אבל יש דברים מסוימים שנכתבו 'צווישן זיך', בין הרבי הרש"ב לרבי הריי"ץ, ואת וזה קבלנו רק מהאגרות קודש, שהדפיסו את מה שהרבי הרש"ב כתב לבנו. אז בזמן שהרבי נ"ע לא היה בליובאוויטש הם התכתבו, והרבי הריי"ץ כתב בעיקר דו"ח על הנעשה עם התלמידים ואיך נראה ליובאוויטש, ובין המכתבים הוא גם כתב על שיחה שהייתה בין זקני חסידים בדבר השאלה מה זה חסידות, מה חסידות חידשה וכו', והרבי הריי"ץ הרחיב איך שההוא טען כך וההוא כך וכו'. והוא מסיים בזה שהוא שואל את דעת אביו בדבר השאלה הזאת, מה זה חסידות.

ועל כך ענה הרבי הרש"ב במכתב מיוחד,⁵⁶ הוא אומר, שתאמין לי, שכל חיי אף פעם לא חשבתי על השאלה הזאת... התעסקתי בחסידות, בדרושים, בדרכי החסידות, אבל אף פעם לא עצרתי ושאלתי מה זה חסידות. הדבר הזה מגיע מחיצוניות.⁵⁷ ככה יש שם אריכות, שכל שורה נהיית חריפה יותר. אבל בסוף הוא אומר, שאם אתה שואל, אז התשובה היא כזאת: מה זה חסידות? - חסידות זה חיות. לעבעדיקייט. מה זה חיות? הלשון הוא ש"חי נושא את עצמו", אפילו פשוט בגשמיות, כשנכנסת הנשמה בגוף אז אין הכוונה שהנשמה מכניסה לגוף חיות מבחוץ, כמו 'בטרייה' וכיוצא בזה, שדבר אחד פועל בשני, אלא הגוף עצמו נהיה חי. וזה הפשט 'חיות', זה סוג

⁵⁶ [אג"ק הרבי הרש"ב ח"ב עמ' תשנד].

⁵⁷ [והנה מעולם לא שמעתי וכמדומה שגם לא ראיתי כתוב בהחקירה הזאת ... ועד אשר שמעתי מחסידים השאלה הזאת תיתי לי אשר מעולם לא עלה זאת על דעתי, למדתי עיינתי יגעתי להבין עמקי הדברים ובעזרתו ית' מצאתי מה שמצאתי אם בפעם הא' והב' או הוצרכתי לעיין כ"פ או לייגע ביותר הכל כפי רצון ה' כו', ומעולם לא עשיתי חשבון בנפשי מה אני עושה ובמה אני עוסק, אני עוסק בדא"ח ומה לי לבקש חשבונות ע"ז ובעת שהי' כחי אתי התאמצתי במקצת עכ"פ לעבוד את ה' בתפלה בהחסידות שלמדתי... ולפ"ד סיבת דרישת החקירה הזאת ... היא מצד העדר המסירה והנתינה אל הדבר (דיא איבער גיגעבין קייט בעצם צוא חסידות), שבאם יהי' מסור ונתון בעצם אל לימוד החסידות הי' לו בזה חיות גדול, וממילא לא הי' נתבע היוקר בזה... (שם)].

הדבר היחיד שאתה יכול להוסיף ולהכניס בדבר שני, וזה נהיה שלו, הוא עצמו נהיה חי. כשהנשמה נכנסת לגוף, הגוף עצמו מקבל תכונות של חיות (הוא נהיה יותר קל ולח וכו'), כי הוא עצמו נהיה חי. זה הגדר של חיות, שלכן הלשון הוא "חי בעצם". ולכן המושג האמיתי היחידי של חיות קיים רק אצל הקב"ה, "ואתה הוא מלך א-ל חי וקיים". הקב"ה הוא החי האמיתי, "הוי' אלקים אמת הוא אלקים חיים". כי הגדר של חיות זה להיות 'עצמי'. והדבר היחיד שהוא באמת 'עצמי', שאינו תלוי בשום דבר, זה הקב"ה עצמו. אז מאיפה לוקחים חיות? - מתחברים אליו, "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים".

אז כמו שהקב"ה עצמו ("חי בעצם") לא תלוי בשום דבר, הוא קיים בעצם, אז ככה בכל מקום שמכניסים 'חיות' יש את התכונה הזאת, שהדבר הוא 'עצמי', שיש בו תוכן וקיום משל עצמו. וזה מה שחסידות פועלת, שהיהודי נהיה 'עצמי', שהוא לא יהיה תלוי בסביבה ובזולת,⁵⁸ אלא שהוא יחיה באופן פנימי ו'עצמי'.⁵⁹ ומובן שכאשר אומרים שחסידות נותנת חיות זה לא רק ביחס לאדם, אלא בכל מקום וכל תחום שחסידות מגיעה אליו, היא מחיה אותו.

ובמילים אחרות: חסידות מגלה איך שכל פרט ופרט, הן באדם ובעבודתו, והן בעולם (בכל רגע ובכל מקום), יש לו קיום ותוכן משל עצמו (וכפי שיבואר להלן). ודווקא כאשר רואים את התוכן הפנימי שבכל דבר, אפשר לעסוק בזה בחיות ובפנימיות.

הטעמים לעשיית מצווה

כאשר מדברים על מה הסיבה לעשות מצוות, יכולים להיות סיבות שונות לכך, זה יכול להיות מצד המסורה, או מצד שכר וכיוצא בזה. מגיע אדמו"ר הזקן בתניא פרק ד' ואומר: המצווה - זה הדבר עצמו.⁶⁰

⁵⁸ [ראה לקו"ד כרך א עמוד 196: "ה'עצמי" בכל מקום שהוא נמצא הוא 'עצמי'. וענינו של 'עצמי' מתבטא בשני ענינים: א) 'עצמי' הוא שהנו מה שהוא. ב) בכל מקום ובכל זמן, ה'עצמי' הוא כמו שהוא. שינוי מקום וזמן אינם נוגעים ל'עצמי'"].

⁵⁹ [כוונת הדברים: כאשר האדם רואה את החיות והתוכן והמשמעות שבכל דבר, וממילא הוא מונח בזה בפנימיות, אזי ה'עצם' שלו מתאחד עם הדבר שבו הוא עוסק. (ראה לקו"ש ח"ט עמ' 246 ובמצויין שם (הערה 29) "להעיר מסה"ש ה'ש"ת (ע' 52): "כלל ידוע אז כל עצמי פנימי כו"). וראה שם (אות ד' ואילך) כיצד הפנימיות בעבודת האדם ממושיך את ה'פנימיות' של אלוקות, "פנימיות עתיק"].

⁶⁰ ["והנה שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה עם כל זה גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן"].

הרי מה המשמעות שאדם עושה מצווה בגלל שכר ועונש? זה בעצם אומר שהדבר עצמו הוא יבש ו'מת', שלכן מחפשים חיות ממקום אחר, זה כמו לקחת סוכריה בשביל שיהיה אפשר לבלוע משהו מר. מגיע הבעש"ט ואומר, בא נדבר על הדבר עצמו, זה אלוקות, זה טוב...

יש כאלו שאוהבים להגיד שהסיבה שהבעש"ט לא אהב את המגידיים שדברו בצורה חמורה על גיהנום וכו', זה כי הבעש"ט אחז שעדיף לדבר בצורה חיובית ולא בצורה שלילית (כמו השפה של היום, שאומרים "בוא נדבר חיובי"). אבל זה לא מדויק, שהרי הבעש"ט לא אמר בא נדבר על שכר במקום על עונש, אלא הוא אמר, בוא לא נדבר לא על שכר ולא על עונש אלא על הקב"ה... תגיד ברוך ה', אל תדבר לא על שכר ולא על עונש, כי בשניהם אתה לוקח את המצווה מהיהודי ו'מעוור' אותו עם עניינים צדדיים.

וככה, כשמבינים מה זה מצווה, אז יש גישמאק במצווה עצמה, זה דבר יקר. היה פעם אברך שעמד בקור לעשות מבצע תפילין. והגיע לשם רכב שנעצר, והנהג עמד ומסתכל איך האברך מציע לאנשים להניח תפילין, ואיך יש כאלו שלא מעוניינים, ולפעמים עונים בצורה לא יפה וכו'. והאברך עומד בקור וממשיך להציע לעוד אחד ועוד אחד. אחרי עשר דקות הנהג מגלגל את החלון ואומר לו: תקשיב, בשביל כל הכסף בעולם, ובשביל כל שכר גשמי ורוחני, בזה ובבא, לא הייתי עושה מה שאתה עושה... מביט עליו האברך, ומשיב: גם אני לא...

חיות במצווה לא יכול לבוא מעניינים צדדיים, זה צריך לבוא מהדבר עצמו...

המשמעות של 'פנימיות' זה שאתה לוקח את הדבר, לא מה'ארום', ה'מסביב' - וכמובן שלא מדברים על חיות שמצד סביבה, לעשות משהו בגלל אנשים אחרים, אלא אפילו בדבר עצמו, אל תחיה את זה ממקום שני, לא משכר ועונש ולא משום דבר אחר שהוא מחוץ לעניין - אלא, תמצא את הפנימיות, את הנקודה התיכונה של הדבר עצמו, ואז זה חי.

השגחה פרטית היא לגבי הפרט עצמו

ידועה ההדגשה של הבעש"ט ביחס להשגחה הפרטית, שהיא חלה גם על דומם צומח וחי. מה מונח כאן? שבחסידות שום דבר לא יכול להיות אמצעי. אם יש כאן דבר, אז זה עצמו המטרה. לא יכול להיות שיש כאן דומם צומח וחי וכל המציאות של זה, זה רק כדי לשרת את ה'מדבר'. אם זה קיים - זה דבר אמיתי, יש לזה עצמו מטרה ותכלית.⁶¹ בדיוק כמו שבמצווה, המצווה עצמה

⁶¹ וראה בלקו"ש חכ"ג שיחת י"ב-ח"ג תמוז (עמ' 164), שהחידוש שיוצא משיטת הבעש"ט הוא גם לגבי ענייני האדם, למרות שלכאורה לכו"ע יש השגחה פרטית על מין ה'מדבר', עיי"ש.

היא המטרה, ככה לא יכול להיות שיש בעולם איזה דבר שכל המציאות שלו זה לשמש בשביל עניין שני.

אז אם למשל אדם התעכב בשדה התעופה והפסיד את המטוס, אז יש שיגידו שההשגחה פרטית היא שמסתמא אם הוא היה עולה על המטוס, מי יודע מה היה קורה... (דהיינו שההשגחה פרטית היא שהאדם ניצל מדבר מסוים). אומר הרבי: לא, השגחה פרטית, הכוונה שיש לך עבודה כאן (ולא רק זה שניצלת ממהו אחר). אין דבר בעולם שאין לו משקל וחשיבות בפני עצמו. הדבר עצמו הוא חי.

"כל יומא ויומא עביד עבידתיה"

אחד הדברים הידועים שהבעש"ט גילה, זה ביחס לעניין של זמן, מה זה שבת, מה זה יו"ט וכו'. מה מונח כאן?

יש ווארט שהרבי אמר כמה פעמים, ובשמחת תורה תשי"ב הרבי פתח בזה את ההתוועדות: "איך וויל ניט זאגן אז צייט איז קורץ, אבער צייט איז טייער" [אני לא רוצה להגיד שהזמן קצר, אבל הזמן יקר"].

מה הכוונה בזה? לכאורה בהחלט יכול להיות שהזמן קצר!

אלא בפשטות, כשאדם אומר שהזמן קצר, הכוונה היא שמצד אחד יש לו עבודה מסוימת שהוא חייב לעשות אותה, ולאידך חסר לו הזמן לזה. וזה לא יכול להיות, כי ממה נפשך, אם לא נתנו לך את הזמן על זה, אז זה סימן שלא דורשים ממך את העניין הזה, וממילא אין לך את העבודה הזו... וממילא אין לך מה למהר. ומצד שני צריכים לנצל כל רגע, כי הזמן בהחלט יקר, כי הזמן שנתנו לך הוא מותאם בדיוק למה שצריך לעבודה הנוכחית המסוימת.

או, באופן עמוק יותר: מהיכא תיתי שהעבודה היא עבודה מסוימת, ושלזה זה נתנו לך זמן? חסידות מגלה שזה בעצם הפוך – הזמן זה העבודה... המשמעות של "כל יומא ויומא עביד עבידתיה" זה שתעשה את העבודה של היום, של הזמן – "עבידתיה".

כל יום ורגע כלול ממה שהוא דורש, ולאידך יש בו גם את הכוחות הנצרכים לעבודה הזו, וממילא אין למה למהר, מה אתה רץ לשנייה הבאה, אנחנו הרי נמצאים כאן, והדבר היחיד שרלוונטי כעת

זה התוכן והעבודה של הרגע הנוכחי.⁶² הבעש"ט לקח את המושג 'זמן' וגילה שזה לא אמצעי למשהו אחר, אפילו לא לעבודה, אלא הזמן עצמו זה המטרה, תרומם את הרגע.⁶³

ובסגנון החסידות:⁶⁴ "ימים יוצרו ולו אחד בהם", הקב"ה נותן לכל יהודי ימים, והתפקיד שלנו הוא לגלות את ה'אחד' שבכל יום.

"עכשיו לא קיים המטוס"

זה שלכל רגע יש תוכן משל עצמו, זה קשור ליסוד של 'התהוות בכל רגע' שהבעש"ט גילה. רגילים ללמוד את זה בשער היחוד והאמונה כעניין שבא לבטא את ביטול העולמות, אבל הרבי מגלה שיש בזה גם עניין בפני עצמו, הנוגע ל'עבודה פנימית'. ולמשל הביטוי הידוע ש"עכשיו לא קיים המטוס"⁶⁵ – זה לוקח את כל העניין של 'התהוות תמידית' והופך את זה לעניין שנוגע לכאן ועכשיו, תהיה כאן, תתמקד ברגע הנוכחי, הרגע הבא לא נברא עדיין...

⁶² [במילים אחרות: הסיבה שאתה מתעניין ברגע הבא, זה מצד העבודה ('עבידתיה') של אותו רגע (שאל"כ מובן בפשטות שזה בכלל לא רלוונטי). ואם כן, ממה נפשך, אם 'עבידתיה' (עבודת הרגע) זה דבר חשוב כל כך, אז איזה הגיון יש להקריב את ה'עבידתיה' הנוכחי בשביל ה'עבידתיה' הבא? זה ממש סתירא מיניה וביה].

⁶³ חוזרים בשם ר' הרשל רמינובער, "אכלהו היום כי שבת היום", שצריכים 'לאכול' את השבת... לא לאכול בשבת, אלא את השבת. יש כאלו שמחפשים דרכים שונות להחיות את השבת, באמצעות מזון גשמי או ברוחניות על ידי לימוד וזמירות וכו'. כאילו השבת עצמה אין לה מה להציע, היא יבשה ו'מתה'... אומר הרמינובער, שטעל זיך אפ, תעצור לרגע, תאכל אותו. "כי בו שבת", תהיה במנוחה. תעצור לרגע ותאמר "מזמור שיר ליום השבת".

⁶⁴ ראה לקו"ת שיר השירים כב, ב: "וזהו ימים יוצרו ולא אחד בהם ולו קרי כי ימים הם לבושים והם יוצרו בכדי שיהי' בחי' אחד מאיר בהם".

⁶⁵ [לקראת י' שבט תש"ל הגיעו הרבה אורחים מהארץ, וביום המיועד לטיסת חזור, הודיעו לפתע שהרבי יקיים אחר הצהריים התוועדות "צאתכם לשלום" לכבוד האורחים. הטיסה היתה אמורה להיות קרובה מאוד לזמן ההתוועדות, ולכן האורחים ארזו את המזוודות קודם לכן והביאו אותם עמם ל-770, כדי שיהיו מוכנים לצאת מיד אחר כך לנסיעה. הרבי התוועד כדרכו במתינות, ואילו האורחים הישראלים היו לחוצים מאוד מצד זמן הטיסה המתקרב, והביטו הרבה על השעון. הרבי הרגיש בלחץ של האורחים, ואמר שיחה העוסקת ב'פנימיות' ו'הצלחה בזמן', ולקראת הסוף השיחה אמר: "אבל אעפ"כ המציאות בפועל היא, שכאשר ישנם יהודים שיוודעים שבעוד שעה ורבע צריכים לטוס ... קשה ביותר לפעול עליהם להיות במצב של ריכוז מוחלט, כאילו שמטוס "אל-על" אינו במציאות עדיין! - ע"פ המבואר בשער היחוד והאמונה יחדש הקב"ה את המטוס מאין ואפס המוחלט באותו רגע שיצטרכו לעלות עליו לטוס לאה"ק; אבל אעפ"כ, למרות שכולם מאמינים בכך ללא ספקות, קשה ביותר לפעול בעצמו שירגיש שעכשיו לא קיים המטוס, לא קיים שדה-התעופה "קנדי, ולא קיים "כרטיס טיסה"; המציאות היחידה היא – שנמצאים ביחד בד' אמות של בעל ההילולא!..." (תו"מ חלק נט עמ' 188)].

(ליתר ביאור: רגילים להתייחס לרגע מסויים כאל תוצאה מהרגע הקודם, או כהקדמה לרגע הבא. ואם ההתהוות לא הייתה תמידית, ⁶⁶ אכן היה בזה הגיון. אבל מאחר שכידוע הקב"ה "מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", נמצא שקיומו של כל רגע הוא רצוני ולא הכרחי. ⁶⁷ ונמצא שזה שהרגע הנוכחי קיים, זה כי עכשיו הקב"ה החליט להוות אותו מאין ליש, ובהכרח יש לו תוכן עצמאי ושליחות מסויימת שאינה קשורה לעבר או לעתיד ("עבדתיה" כנ"ל, עבודת הרגע). ונמצא על פי זה שהמציאות העכשווית (ההווה), היא האמיתית והרלוונטית ביותר). ⁶⁸

ההבדל בין עסקן לשליח

בכינוס השלוחים תשמ"ז הרבי ביאר את ההבדל בין עסקן לשליח, שעסקן מגיע מהכלל אל הפרט, והשליח הפוך. דהיינו, שמה שנוגע לעסקן בעיקר זה מצבו של כלל ישראל ומצב העולם, ומבחינתו העזרה למקום ומוסד פרטי זה כדי לשפר את המצב הכללי. ואצל שליח זה הפוך: כשהוא מגיע למקום מסוים, הוא מגיע לאנשי המקום עצמם ובשבילם, הם המטרה מבחינתו, וראשית כל, הוא מתעניין באמת במצבם ומחפש את הדרכים כיצד ניתן לעזור בענייניהם, הגשמיים והרוחניים. ומבחינתו, העזרה והתועלת לכלל ישראל היוצא מזה (כולל הבאת הגאולה) באה רק כהוספה והמשך להתמקדות שלו באנשי המקום. ⁶⁹

⁶⁶ [כלומר, באם הקב"ה היה בורא את העולם בצורה שההתהוות מאין ליש הייתה רק פעם אחת, בתחילת הבריאה, ומכאן ואילך העולם היה ממשיך להתקיים מעצמו].

⁶⁷ [כלומר, הרגע הנוכחי הוא לא (רק) תוצאה הכרחית מהרגע הקודם, כי הרגע הנוכחי לא מוכרח להיות. וכמו כן, הרגע הנוכחי הוא לא (רק) הקדמה לרגע הבא כי גם הוא (הרגע הבא) לא מוכרח להיות].

⁶⁸ [שהרי, כנ"ל ההווה אינו (רק) תוצאה של העבר, וכמו כן, אינו (רק) הקדמה לעתיד. ובשפה של 'נגלה', מאחר ואין הכרח שהקב"ה יהווה את העתיד, נמצא שהווה הוא 'ברי' לגבי העתיד שהוא 'שמא', וכידוע "ברי עדיף"].

⁶⁹ [ראה תו"מ תשמ"ז ח"א עמ' 544: "דהנה כאשר מגיעים למקום מסויים, לעיר מסויימת, בשליחות בתור עסקן – יכול הדבר להתבצע בשני אופנים: אצל עסקנים מסויימים הסדר הוא, שכשמגיעים העירה, הנה לכל לראש נושאים דרשה נלהבת אודות מצבם של כלל ישראל ומצב העולם, שהעולם עומד בסכנה וצריך להציל את העולם, ולכן צריך לקיים אסיפות וועידות ולהקים ועדות וכיו"ב, ולבסוף – מסיים העסקן – אשר לכן העצה לכל זה היא שצריך לעזור למוסד פרטי, למלמדים ומלמדות מסויימים, לתלמידים ותלמידות מסויימים וכדומה. משא"כ פעולת שלוחי נשיא דורנו היא – שהולכים בדיוק בסדר הפוך: היות שנשיא דורנו נתן לו שליחות במקום מסויים, בשליחות מסויימת (וברוב הפעמים – הורה גם במה מתבטאת השליחות) – הנה כאשר הוא מגיע למקום, מתחיל הוא לכל לראש לדבר עם תושבי המקום ואומר להם שהוא הגיע אליהם עצמם ובשבילם, לעזור להם ע"י חינוך נוסף ביהדות ובצדק ויושר, והעזרה היא להם ולנשיהם וטפם וחבריהם, ולכל תושבי המקום, גם אינם יהודים. אשר לכן, מבקש הוא, שהם יעזרו להקים במקומם מוסד ("בית חינוך" וכיו"ב) והם עצמם יהיו חברים במוסד, ויעזרו בעזר גשמי בגופו

ולכאורה, ההגדרה הזו של שליחות אינה מובנת בכלל, שהרי הייתי אומר הפוך: מי שלא לומד חסידות, אז הוא חושב יותר בקטן, הוא מתמקד בפרטים הקטנים ומצמצם את עצמו ומתעסק רק עם האנשים שסביבו וכו', ולעומת זאת השליח אמור להגיע עם כל ה'ברייטקייט' של דירה בתחתונים, הבאת הגאולה, ו'להפוך' את כל העיר! אצל חסיד, ה'כלל', מורגש לכאורה הרבה יותר ממי שאינו חסיד, שהרי הוא רואה את הכוונה הכללית, אז מה הפשט שהרבי מגדיר ששליחות זה שדווקא שמתמקדים על ה'פרט'?

אלא, שכאן רואים שוב את ההבדל בין ההסתכלות החסידית, הרואה את החיות הפנימית שבכל דבר, להסתכלות של לפני חסידות, שבה הדברים הקטנים אין להם תוכן וחיות ומצד עצמם, והם רק אמצעי לדבר הגדול. החיות של העסקן מגיע מהתוצאה הגדולה, הכללית, והוא לא מסוגל לראות ולהרגיש ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא ברא דבר אחד לבטלה", ואיך לכל פרט יש חיות עצמית. ולעומת זאת השליח הוא 'פנימי', והוא רואה ערך עצמי במה שהוא עושה. כשהוא מניח תפילין עם יהודי, הוא מבין שזה לא אמצעי לדבר גדול יותר, אלא המעשה הזה עצמו הוא "ייחוד נצחי לעולם ועד"⁷⁰ וממילא יש לו חיות בזה עצמו.⁷¹

'חיצון', הדבר הראשון שהוא מחפש זה איך להכניס חיות בעבודה שלו מכל דבר מסביב (שזה כולל את המטרה הסופית של הדבר שבו הוא עוסק). ה'פנימי' מחפש בדבר עצמו, במה שהוא עושה.

ובממונו וכו'. ורק אח"כ וכהוספה על זה – מוסיף נשיא דורנו – שע"י הוספה זו בהפצת היהדות והצדק והיושר במקום פרטי זה, עוזרים לכלל ישראל, עד שמביאים את הגאולה לכלל ישראל ולכל העולם כולו, כולל – לשכינתא בגלותא".

⁷⁰ [ראה תניא פכ"ה].

⁷¹ [ראה שם, עמ' 545: "הקב"ה ברא את העולם באופן שהעולם מתבטא מריבוי פרטים ופרטי פרטים. וח"ו לומר שכל פרט ופרט נברא "לבטלה", אלא שבכל פרט ישנו חידוש שאיננו בפרט אחר, ובמילא א"א להחליף פרט אחד בשני, ו"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו", בכל דבר מתבטא כבודו של הקב"ה כאופן שאיננו מתבטא בפרט האחר. לדוגמא: בשעה שיחיד בפינה רחוקה שבעולם לוקח כוס מים גשמית ומברך על זה – מבטא הדבר את כבודו של הקב"ה בכל ה"שטורעם" שבדבר ע"ד ומעין פעולה הנוגעת בכל העולם כולו בגלוי. וכשם שזהו בעולם (מקום) כך זה גם בזמן (ונפש, שכל יהודי כפרט נצטווה לקיים את כל המצוות, כיון שלכל יהודי ישנה שליחותו המיוחדת בעולם שאחר אינו יכול להחליפו. ודוקא ע"י צירוף כל הפרטים, כל פרט בשלימות, ישנו הכלל ושלימות הכלל").

כמו החיות שבגוף, שמחיה את האיבר עצמו, ככה חסידות לא שוללת את הציור הפרטי של המצווה, אלא אדרבא, רואה בפרט עצמו חשיבות – ללא קשר לכל תוצאה ומטרה אחרת.⁷²

ודוגמה לזה, כיצד רואים את החשיבות של אמונה. בלי חסידות יש מקום לתפוס את חשיבות ענין האמונה באופן חיצוני, שהסיבה שחשוב שתהיה אמונה חזקה, זה כדי למנוע חלישות בקיום המצוות וכו'. אבל בתניא (פרק ל"ג) מבאר אדמו"ר הזקן שהאמונה עצמה היא המטרה, היא לא אמצעי לקיום מצוות.⁷³

ובקשר לזה יש סיפור נפלא מאדמו"ר האמצעי. מסופר בשם ר' גרונום שהייתה פעם זקנה אחת, שהייתה חולה מאוד ר"ל ובכל פעם שלא הייתה מרגישה טוב היו נותנים עבורה 'פדיון' לרבי, שהיה מתפלל עבורה, ובריאותה הייתה מתחזקת. ולאחר זמן שוב הייתה נחלשת, והיו שוב שולחים פדיון וכו'. בשלב כלשהו שאלו את הרבי מה בעצם העניין להתפלל עבורה, הרי היא כבר זקנה מאוד, ובפשטות בקרוב היא כבר תיפטר מהעולם? ענה על זה אדמו"ר האמצעי: "הלא האמונה אצלה, ובאמונתה תחיה".

כלומר שלמרות שהיא חולה מאוד ואינה מסוגלת לקיים מצוות (ואדרבא, היו צריכים להקל בשבילה בש"ק, למרות שהטעם "כדי שישמור שבתות הרבה" היה פחות ריאלי), אז עדיין עצם זה שהיא מאמינה, זה סיבה לחיות יום נוסף. לחיות יום אחד עם אמונה - זה עצמו המטרה (למרות שזה לא יוביל לשום דבר אחר, גם לא לקיום המצוות).⁷⁴

חינוך חסידי בלימוד תורה

יש קליפה של חיצוניות ש'אוכלת' בדור שלנו, שהכל נעשה כדי להגיע למשהו אחר. חסידות נותנת חיות בעכשיו, וחיות ב'אני', וחיות במצווה הזו (ובמצווה עצמה, ולא מצד עניינים צדדיים). ואלו החיים הכי רגועים והכי גישמאק...

וליתר ביאור: ידוע הרי שאצל חסידים הדבר הראשון זה חסידישע מלמד, חינוך חסידי. (כשהיה צריך, היו מוותרים שהרב לא יהיה חסיד, אבל המלמד צריך להיות חסיד). מה זה חינוך חסידי?

⁷² [ליתר ביאור בזה, ראה בשיחת ח"י אלול הנ"ל (לקו"ש חי"ט עמ' 247 ואילך)].

⁷³ "...באמונה זו כי רבה היא ... וזה כל האדם ותכלית בריאתו ובריאות כל העולמות עליונים ותחתונים להיות לו דירה זו בתחתונים", דהיינו שהאמונה עצמה היא דירה בתחתונים].

⁷⁴ [ראה הלקח והלבוש פל"ג (ח"א עמ' קכב)].

מדברים היום תמיד על זה שצריכים ללמד את הילד כדי שהוא יוכל ללמוד, חייבים להכניס לילד חשק בלימוד כדי שמחר הוא ילמד.

רחמנא ליצלן מהאי דעתא. כשיהודי יושב עם ילד ולומד אתו תורה זה לא אמצעי למחר! שהרי מה אני עושה עכשיו? אני לומד אתו תורה – זה הדבר היחיד. "הבל פיהם של תנוקות של בית רבן" זה לא אמצעי כדי שמחר הם יגדלו להיות למדנים (זה כמו אלו שעושים חשבון, שכדאי שהילד יוכל ללמוד כי אז הוא יישאר חסידי).⁷⁵ הרי ממה נפשך, אם לימוד התורה של מחר חשוב מספיק בכדי שאשקיע בזה היום, אז 'מאי גרע' לימוד התורה של היום הזה עצמו...?⁷⁶

חסידישע מלמד נכנס לחדר וזה מבחינתו הדבר היחיד... אם זה היה היום היחיד שהילד היה חי, מה היינו עושים? – בדיוק אותו דבר, יושבים ולומדים אתו את התורה הקדושה... כי זה מה שיש. זה העניין.

'חורף חם'

היה בווייליאמסבורג חדר של בעלז, והמנהל של החדר היה גר בקראון הייטס למשך תקופה. לימים המנהל נהיה האדמו"ר מנאראל. פעם סיפר האדמו"ר, שהיה יום אחד חורפי וקר, והאוטובוס שהיה לוקח את הילדים מקראון הייטס לווייליאמסבורג נשבר. אז המנהל היה נאמן לתפקידו והוא הלך לאסוף את הילדים מהבתים כדי שיוכלו למצוא דרך אחרת להגיע, שהרי יום לימוד זה יום לימוד. אז ככה הוא מוצא את עצמו הולך ברחוב, בקור עם הילדים שמתלוננים וכו', ככה תהלוכה שלמה, ופתאום הוא רואה איך שהרבי הולך מולו לבד (זה היה בכ"ף'ס). וכשהם מתקרבים, הרבי פנה אליו בחיוך רחב ואמר "איר טוט דאך אין דעם בעל שם טוב" ארבעט, פירען קינדראלך אין חדר!" ["אתה מתעסק הרי בעבודה של הבעל שם טוב, להוביל ילדים לחדר"].

האדמו"ר מנאראל סיכם שאף פעם לא היה לו חורף 'חם' כזה...

בפשטות אדם במצב שלו, ש'נסחב' בקור עם הילדים, מה הדבר ראשון שהייתי אומר לו? – שאתה כבר תגיע, כבר הרי תלמד תורה ואז תראה שזה היה שווה כל הטרחה הזאת. אומרת חסידות: לא, להביא ילדים לחיידר זה לא רק אמצעי ללימוד, אלא זה עניין טוב בפני עצמו! עצם ההליכה עכשיו, זה דבר טוב, ועכשיו 'לאמיר אפלעבען', תן לי להרגיש את הגישמאק בדבר הזה

⁷⁵ כפי שאומרים שר' בונים אמר שהוא רוצה לפגוש את היהודי שכל הדורות התייגעו בשבילו... הרי כולם מתפללים על "צאצאינו" ונשארים חסידיים כדי שהילדים יהיו חסידיים, אז מסתמא בסוף צריך להיות עפעס איזה אדם חשוב מאוד שכל הדורות התייגעו בשבילו...
⁷⁶ [וע"ד המובא לעיל הע' 62].

עצמו, הרי אני מוביל את הילדים לחדר, איזה יופי... זה חיות פנימי. לא לחשוב שבעוד שעה יהיה טוב, אלא עכשיו טוב.⁷⁷

ובחזרה לאמרה שהובאה לעיל מכ"ק אדמו"ר הזקן בשם הבעש"ט, ש"זריזות במתינות" נחשבת אצל חסידים כמצווה דאורייתא: כשמבינים שיש את הרגע הנוכחי, ואת העבודה הנוכחית, אז נהיים הכי זריזים, מבינים שאין זמן לבטל (שהרי כשתגיע הדקה הבאה הרי "יומא יומא עביד עבידתיה", תהיה לי כבר העבודה והשליחות של הרגע הבא).⁷⁸ אז זה בזריזות, אבל זה גם במתינות הכי גדולה, כי אני לגמרי פה. אין לי למה למהר, ואני מפוקס ורגוע.

חיות פנימית בחנוכה

אז לסיכום, בוא נדבר פרקטית: עוד מעט מגיע חנוכה. וכשמגיע חנוכה, הרי כל אחד בוודאי יעשה בבית 'מצב', יביאו את סופגניות ולאטקע'ס וכו'. אז את החיות והגישמאק ביום טוב אפשר 'לשאוב' מכל מיני מקומות, אפשר להתבונן בזה שכמה דורות מסרו את הנפש ומה יהודים עברו כדי שיוכלו להדליק נר חנוכה, וזה יכול להכניס חום והתלהבות במצווה, או שאפשר לקבל חיות מהמחשבה שחשוב שהילדים יראו מה זה חנוכה אמיתי וכו'. וגרוע יותר, זה יכול להיות חיצוני לגמרי, שהחיות שהאדם מקבל זה כי השכנים עושים חנוכה אז ממילא הוא גם רוצה לעשות 'מצב'...

מגיע החסיד, און ער שטעלט זיך אוועק, החיות שהוא לוקח זה מ"אשר קדשנו במצוות וצווננו להדליק נר" – להדליק את נר החנוכה עצמו. ומזה הוא 'שואב', זה ה'באר מים חיים', הדבר עצמו, ש"גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן", כל האהבה ויראה זה הכל טוב ויפה, זה יכול ארומנעמען, 'להקיף', אבל זה לא הדבר עצמו. הפנימיות - זה המצווה עצמה.

ואת זה חסידות נתנה לנו, גישמאק בפנימיות. א פנימיותדיקער גישמאק. ואם ניקח את זה, אז בעז"ה נזכה להקשיב למה שנורות החנוכה מספרים,⁷⁹ למה שהם באמת אומרים, ובאמת יהיה "להאר לבנינו", כמו הנוסח שהרבי נ"ע כתב, שביום הזה יאירו ויחיו את הנפש שלנו.

⁷⁷ קרה פעם בחיידר מסוים איזה אירוע רפואי, אז מישהו אמר שצריכים לקבץ את הילדים לאמירת תהילים כי צריכים לחנך אותם שאם קורה דבר כזה אז צריכים להגיד תהילים... - עד כדי כך מגיעות ההשלכות של חיצוניות.

⁷⁸ שזה מגיע כמובן יחד עם הכוחות הנצרכים לעבודה הזו.
⁷⁹ [ראה שיחת כ"ז כסלו תש"ו, לקו"ש ח"כ עמ' 480 ובכ"מ].

הספק שעמלק מטיל בעבודתו של היהודי

* * *

התוועדות פורים תשפ"ב בבית הרב גדליה אבערלאנדער שליט"א,
רב קהל 'היכל מנחם' מאנסי

* * *

הרקע לאמירת מאמר 'זכור עטר"ת' | עמלק ה'רגיל': ספק באלוקות |
עמלק בזכור תקמ"ז: ספק ביהודי | עמלק תוקף את העצם שלמעלה
משכל | "כי אתה אבינו" - העצם של היהודי

הרקע לאמירת מאמר 'זכור עטר' ת'

במספר הזדמנויות הרבי דיבר על הרקע לאמירת המאמר הידוע 'זכור עטר' ת'. אחד מאותם פעמים היה בפורים תשי"ז, והרבי דיבר אז בהתרגשות רבה. הרבי סיפר שבהתוועדות של פורים תרצ"ז, הרבי הריי"ץ סיפר שבפורים תרע"ט (שאז הייתה אותה קביעות) הוא הלך עם הרבי הרש"ב לאחר תענית אסתר. הרבי הרש"ב היה חלש מהתענית, ואמר לרבי הריי"ץ "דערמאן עפעס" ("תזכיר משהו").⁸⁰ הרבי הריי"ץ התבונן, והתחיל לספר את מה שעלה בזיכרונו אודות מה שמסופר בשם הר' פנחס רייזעס⁸¹ על פורים תקמ"ז:⁸²

"וסיפר [הר' פנחס] כי בשנת תקמ"ז הי' הקביעות כבשנה זו - תענית אסתר (מוקדם) ביום ה' ופורים ביום א' - וביום שבת קודש אמר רבינו מאמר זכור את אשר עשה לך עמלק ואמר: "עמלק בגימטריא ברזל ובגימטריא ספק, ועמלק הוא קר, "אשר קרך" שיכול להיות אשר במוחו יהי' אלקות ולא יבוא ללב, עד שיכול להיות שיטיל ספק אם העבודה היא עבודה".

אח"כ בפורים אמר רבינו המאמר חייב איניש לבסומי בפוריא, והביא הפסוק בלילה ההוא נדדה שנת המלך - שנת מלכו של עולם ונתבאר ענין אוא"ס, שהוא אור ולא שפע, שאור מעין המאור וממילא אינו בערך העולמות. וע"ז הי' ענין הצמצום. וזהו בראשית בשביל ישראל. ומזה הוא ענין השינה. ובכדי שיהי' עורה למה תישן, הוא ע"י מסירת נפש שעמדו כל השנה.

אחרי שהזכרתי המעשה, אמר אאמו"ר: מען וועט דארפן ריידן אנדערע חסידות - היינו - לא אלה שהכין - היינטיקן פורים וועלן זיין שיינע געסט. אח"כ בשבת קודש אמר אאמו"ר המאמר זכור הנ"ל, וגם בפורים אמר המאמר חייב איניש. און מען האט

⁸⁰ בכלל, היה כזה סוג 'סדר' אצל הרבי הרש"ב, שהרבי הריי"ץ היה נכנס אצלו ומספר לו סיפורים. (ב'רשימות' (סוף חוברת י"ד) יש תיאור איך שהרבי הרש"ב לקח 'פאפירוס' והקשיב לסיפורים). ומובן שזה לא שהרבי הריי"ץ הגיע לספר חידושים, אלא זה היה כזה סדר בעבודה לחזור על סיפורים חסידיים וכיו"ב. בהזדמנות מסוימת אחרי שהרבי הריי"ץ סיפר סיפור מפי חסיד, הרבי הרש"ב הגיב "דער אינעווייניג געפעלט מיר", כלומר התוכן פנימי או המוסר השכל. (ראה ב'רשימות' שם).

⁸¹ בהתוועדות של תרצ"ז הרבי הריי"ץ הרחיב אודות הרקע לכינוי "רייזעס", ואודות ר' פנחס בכלל (התקשרותו ומסירותו לאדמו"ר הזקן וכו'), ובפורים תשכ"ז הרבי ביאר שזה "כנראה בא בתור הקדמה בנוגע לאמינות הסיפור שסיפר הר' פינחס רייזעס אודות הפורים שהיה בשנת תקמ"ז" (תו"מ מ"ט (תשכ"ז ח"ב עמ' 190).

⁸² [ראה סה"ש תרצ"ו עמ' 129].

געקענט זען ווי עם איז געווארן די התפשטות החסידות במשך זה הזמן פון תקמ"ז ביז תרע"ט. דער פארבריינגען איז דעמול געווען א קורצער, אבער [...]”⁸³

בעת שהרבי הרש"ב אמר את המאמר (זכור עטר"ת) ודיבר בצורה חריפה על עמלק, היה אחד שעמד מרחוק על ספסל ובכה בדמעות,⁸⁴ ובקשר לכך המשיך כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ:

”דער טאטע האט דעמולט געזאגט: א נשמה פון א צדיק אז ער איז מלובש אין א גוף און ער וויל טאן א טובה א אידן, הויבט ער אן מלמטה למעלה, פון גוף ביז אין נפש, און דערנאך רוח נשמה חי' ביז ער דערלאנגט אין יחידה. א נשמה פון א צדיק וואס איז למעלה, אז ער וויל טאן א טובה, הויבט מען אן פון יחידה ביז ער דערלאנגט אין חי' און חי' אין מכה אין נר"נ, ופועל בנשמה המלובשת בגוף, שנוזלים דמעות”⁸⁵.

מובן שיש כאן מהלך שלם עם הרבה פרטים, ויש כאן הרבה מה להבין, אבל נתמקד קודם בווארט על עמלק (”עמלק הוא קר, ”אשר קר” ... עד שיכול להיות שיטיל ספק אם העבודה היא עבודה”).

עמלק ה'רגיל': ספק באלוקות

בדרך כלל מבואר בחסידות (למשל ב'זכור' תרס"ה) שכשעמלק מטיל ספק, זה לא כי באמת יש איזה חיסרון בהבנה, או הסתפקות באמיתות הרעיון, אלא עמלק פשוט משתמש בלבוש השכל כדי לבטא את ההתנגדות ה'עצמית' שלו לאלוקות (”חוצפה שלא ע"פ טעם ודעת”). הרי זה ”מעשים שבכל יום”, למשל במבצעים, מדברים עם יהודי על יידישקייט, ויש לו קושיות וכו', אז

⁸³ [חסר ברשימה].

⁸⁴ יש מכתב ידוע של הרבי הריי"ץ שמתאר איך אחרי אמירת המאמר ר' אלתר שימחוי"ץ ור' זלמן הבלין ישבו לחזור את המאמר ור' אלתר בכה, ואמר שמי זה האמת'ע "יודע את רבוננו ומכוון למרוד בו" - זה החסיד חב"ד. כי בלי חסידות אתה הרי לא "יודע את רבוננו" ... אבל אחד שמכיר, ולומד חסידות, והוא נראה ככה, זה עמלק... (ר' אלתר בכלל היה נקרא "דער פנימי", הוא היה מאוד חריף וביקורתי על עצמו, כמו שרואים כאן בסיפור). פעם ר' איצ'ע דער מתמיד לקח הרבה משקה בהתוועדות של הרבי הריי"ץ ואמר את הווארט הזה (שדווקא חסיד חב"ד הוא יודע את רבוננו וכו') והרבי הריי"ץ לא קיבל את זה. ראה תו"מ ח"ד (תשי"ב ח"א עמ' 224).

⁸⁵ [בפורים תשי"ז הרבי חזר את הקטע הזה בהתרגשות רבה]: "כאשר צדיק נמצא למטה, נשמה בגוף... ורוצה לפעול בתיקונו של יהודי - ה"ז נעשה מלמטה למעלה, היינו, שע"י העבודה דנר"ן, נפש רוח נשמה, מגיע גם להתיקון דחי', ועד שמגיע גם ליחידה; משא"כ כאשר הצדיק רוצה לפעול בהיותו למעלה... - ה"ז נעשה מלמעלה למטה, היינו שמתחיל מיחידה, חי' ולאח"ז "מכה" גם בנר"ן" (ראה תו"מ תשי"ב ח"ב עמ' 179).

אחרי שעונים לו ומסבירים את הכל בטוב טעם, אויסגערדעט דעם גאנצין עניין, ואין לאדם שום קושיות יותר, ובכל זאת הוא מחזיר: "אבל אולי לא?"

זה לבוש של שכל אבל זה שטות. הרי אם יש לך ספק, אז בא נדבר על זה ונפתור את זה. רעדט דאס אויס. אלא, יש כאן עניין עקרוני. הספק הוא לא עניין שכלי, אלא זה סתם ה"עזות וחוצפא יתירה" של עמלק - איך שהוא מתלבש בשכל.

עמלק יודע לדבר את השפה של כל תחום שהוא מגיע אליו,⁸⁶ במדות הוא מדבר 'קרירות', ובשכל הוא מדבר 'ספק'. דהיינו, שתמיד כשיש גילוי אלוקות, אפילו ממש מופת, אז הוא מבטל את זה ואומר שזה לא קרה, או שזה לא פלא (או שביחס להקב"ה זה לא פלא וכו').⁸⁷ זו השפה הרגילה לגבי עמלק, שהוא מטיל ספק לגבי אלוקות.

עמלק ב'זכור תקמ"ז': ספק ביהודי

במאמר של תקמ"ז, אדמו"ר הזקן אומר עניין אחר. הלשון הוא שעמלק בגימטריא ספק, "ועד שיכול להטיל ספק אם העבודה היא עבודה". דהיינו שעמלק גורם לכך שליהודי יהיה ספקות לגבי העבודה שלו, שהוא ירגיש שהעבודה שלו זה לא עבודה.

זאת אומרת, שבעוד שבדרך כלל רגילים לבאר שעמלק מקרר ומטיל ספק לגבי הקב"ה, הרי שכאן עמלק מקרר ומטיל ספק לגבי היהודי, וטוען שהעבודה שלו זה לא עבודה. וזה הרבה יותר בעייתי ומושחת ('פארדארבען') מעמלק הרגיל שמטיל ספקות על הקב"ה. וכפי שרואים בחוש. כולנו נפגשים בזה, עם עצמנו ועם אחרים, וזאת הקליפה הכי גרועה. כי אם לאדם יש ספק לגבי הקב"ה, או על חסידות וכו', אז את זה קל יותר לפתור. אבל במקרה שיש ליהודי ספק לגבי עצמו, מ'האט א ספק אין זיך, אז זאת הקליפה הכי גרועה.

זאת התחושה הפנימית ש"אין לי שייכות, אני הרי רואה שזה לא הולך". וזה מבוסס על טענות הגיוניות לכאורה: "הרי אני לא מצליח באמת להבין חסידות", "ס'דאווענט זיך גיט", "זה לא יורד לפועל ממש", וממילא "אני לא עקבי", ולא "תוכו כברו", ובעצם כל העניין הזה הוא לא לפי ערכי הכלל, יש דברים גרועים הרבה יותר שעוד לא התפטרתי מהם...

⁸⁶ עמלק 'מזריע' את זרעו בכל הדרגות, מהעצם עד כח המעשה, שלכן "מלחמה לה' בעמלק מדור דור" – שבכל "דור ודור" ("דרא דרא" מלשון שורה ודרגה) צריך להכחיד את 'זרעו' של עמלק.
⁸⁷ [ראה למשל ד"ה זכור תרס"ה אות ד'].

והכל מוביל לנקודה אחת – שיש לי ספק בעצמי. ולעמלק יש 'חוש' בזה. שהרי הספק הזה הוא לא הגיוני, אם לאדם יש למשל אתגרים בפרנסה אז הוא יגיד "טוב, זה לא בשבילי, אין לי שייכות לזה?" הרי שם ההנחה הפשוטה היא שמתעסקים בזה ויהי מה, בין אם מצליחים יותר ובין פחות. ופתאום, כשזה מגיע לעבודת ה', עמלק מצליח לשכנע את האדם שהאתגרים שיש לו, מצביעים על כך שבעצם כל העניין לא רציני ולא רלוונטי, וש"העבודה היא לא עבודה".

עמלק תוקף את העצם שלמעלה משכל

הכח של עמלק הוא שהוא לא מחויב לכללי השכל. הוא אמנם עושה שימוש ציני בשכל, אבל הוא מגיע ממקום אחר לגמרי. מי שמנסה להגיב לעמלק באמצעות טענות הגיוניות פשוט לא מבין את הסיטואציה... אתם לא מדברים באותה שפה בכלל. הוא מגיע בטנק, ואתה מגיע עם סכין.

הוא מגיע ממקום שעמוק בהרבה משכל, "חוצפה ועזות שאינו ע"פ דעת וכלל", והוא יודע שביחס לפנימיות האמיתית של האדם, השכל זה 'כסף קטן'. הוא מנסה לתקוף את עצם הנפש.

זאת אומרת: עמלק יודע שהאדם בעצם הוא לא בנוי משכל. הרי בבניין של הנפש, השכל זה לפי ערך רובד חיצוני, ומי זה האדם באמת? – זה ה'אני' הטהור והפשוט, שלמעלה לגמרי מהשכל. וכמו שרואים אצל תינוק שעכשיו נולד, הוא לא פילוסוף... בצעקה ובכייה, או בצהלת השמחה הטהורה של ילד, ניכרת פשיטות הנפש, שזה מי שהאדם באמת (וגם לאחרי שהוא מתבגר ונוספת בו שכבה של שכל שבו הוא 'מתלבש' בדרך כלל, עדיין ה'אני' שלו זה הפשיטות שלמעלה משכל). אומר עמלק, בא ניגע שם. ננסה להשחית את המקום ה'עצמי' הזה ולהטיל שם ספק, ותחושה של "אולי לא"... הוא מגיע עם הברייטקייט והחוצפה של "לאמיר אנרירען אין עצם".

וזה מהלך ערמומי. כי למעשה הוא מאפשר לך להישאר עם ה'בניין' של מוחין ומדות שיש לך, איפה שאתה אוהו, אבל הוא מצליח לשמוט את הקרקע שמתחת לרגלך. הרי על מה אתה 'עומד', על הידיעה שאתה יהודי, ושהעבודה שלך חשובה ונוגעת באמת, שמה שאתה עושה תופס מקום. אז את זה עמלק סוחב, ער שלעפס דאס אוועק, הוא משחיל את המחשבה שבתכל'ס, העבודה שלך זה עפעס לא כזה רציני, ובזה הוא מוכרסם ביסוד של כל הבניין.

היסוד הראשון של פורים זה להבין שיש את עמלק שרוצה "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים". בחנוכה היוונים נלחמו שלא יהיה "חלק באלוקי ישראל", המלחמה היא נגד הקב"ה, שמירת שבת וכו', אבל במגילה שמו של הקב"ה לא מוזכר בכלל. למה? – כי לא נלחמים נגדו...

בפורים המלחמה היא נגד היהודי. מנסים "להשמיד להרוג ולאבד", לקחת את יהודי ו'לכבות' אותן, להכניס ספק בעבודה שלנו.

ולכן העבודה של פורים לא יכולה להיות שעמלק שואל קושיא, ואתה עונה, והוא מחזיר וכו', כי לא נכנסים לשקלא וטריא עם מחבלים...

(זו אחת הטעויות הגדולות של העולם המערבי, אין להם 'חוש' במחבלים... חושבים באמריקה, בוא ננסה לעשות מהם דמוקרטיה. ניתן להם את מה שחסר להם וממילא הם יהיו שמחים ומתורבתים. - לא מבינים עם מי מתעסקים. הם עובדים עם כללים אחרים, או, מדויק יותר - בלי כללים בכלל. וכל עוד לא מפנימים את זה, בוודאי הולכים להפסיד... אתה מגיע עם הרעיונות והכללים שלך ואתה לא מבין שלמחבל אין חוקים וכללים, אז ממילא הוא באין-ערוך יותר חזק ממך, למרות שיש לו פחות אנשים ונשק. אתה יכול להיות עשרים שנה באפגניסטן ולחזור עם הלשון בחוץ...)

מה הכח של עמלק? שהוא לא צריך לעבוד לפי כללי השכל, ויותר מזה, הוא לא צריך לעבוד לפי כללי הנפש בכלל! הרי אצל אדם נורמלי מונח ש"אם דבר הוא נכון, אז צריכים להתנהג כך", מגיע עמלק ואומר: לאו דווקא...

רואים את זה במוחש, מעשים בכל יום. אתה יושב ומדבר עם אדם שאיבד את הביטחון העצמי ואתה מנסה להבין למה הוא מרגיש ככה, בלי בטחון עצמי. הרי תסתכל, תמדוד את עצמך ביחס לפלוני, ותסביר לי במה בדיוק הוא פחות ממך? - אין לו מה לענות, הוא פשוט אראפגעפאלן ביי זיך. וזה בדיוק מה שעמלק רוצה, לערער את העצם.

"כי אתה אבינו" - העצם של היהודי

אז על זה אומר אדמו"ר הזקן שעם עמלק יש רק שפה אחת שמדברים. "אתה שובר את חוקים והכללים? אתה הופך את כל הסדר ההשתלשלות? - אין בעיה... כאן אתה מתחיל איתי. אם אתה רוצה לדבר בשפה של 'עצם', בשמחה רבה... הרי העצם שלי הרבה יותר חזק מהעצם שלך...".

הרי העצם של נפש הבהמית זה סתם שטות, חלל ריק. וכשיהודי קולט את מה שעמלק מנסה לעשות, הוא נעצר ונותן צעקה "כי אתה אבינו!", הקב"ה זה האבא שלי. אני ילד של הקב"ה, וזה מי שאני "עד דלא ידע", למעלה משכל, ללא שום כללים והגבלות, כי רק ככה מתנהלים עם עמלק.

ואז יש ליהודי שוב את ההנחה הפשוטה שעבודה זה אמת. ולמה זה אמת? - כי אני יהודי. וממילא
מה שאני עושה זה נוגע להקב"ה בעצמו. וזהו, לא צריך יותר מזה...

מוקדש לחיזוק ההתקשרות לב"ק אדמו"ר נשי"ד

ולזכות

החתן התי' ישראל אריה לייב והכלה מרת שטערנא שרה שיחיו
זן פראך
פרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת
אור ליי"ד אדר ראשון ה'תשפ"ד
שיזכו לבנות בנין עדי עד כרצון כ"ק אדמו"ר

ולזכות הוריהם

הרב דניאל זוגתו מרת מרים רחל שיחיו זן פראך
הרב יצחק זוגתו תמר שיחיו גיאזוב

ולזכות זקניהם

הרב דוד יהודה זוגתו דינה מלכה נחמה שיחיו לייאנס
הרב שלמה אריה ומזל שיחיו גיאזוב

